

శ్రీ ర స్త్ర

భారతీ ద య కా వ్యం.

ఇ నం.

(ప్ర - శ్రీ) సా ర స్వ త శేష శ వి ప్ర సే తం.

కవివిజ్ఞాపనా సంతాపాంతరంగ వృథాభంగ

మ . ౮ . రా, శ్రీమన్మద్యుక్తప్రణామేంద్రానాం

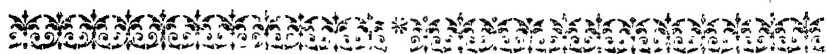
అజ్ఞయా,

శ్రీకాశీవిశ్వసాధముదాగ్రీమరశాలాయాం

ముదాగ్రీపితం సద్విజయశేతరాం.

సెంకటగిరికా.

౧౮౯౫ వ సం॥ అగష్టు నెల,
1895

శ్రీ

శ్రీమహాగణపతయేనమః.

శ్రీమహాగణపతయేనమః.

ప్రథమస్తవః.

శ్రియఃకులే రాజకులేకృతోదయః సుముల్లసత్పాథివరత్నగు
మ్భితే । మహాబల్లభామృదువీననాయకో రరాజదుష్కంతకృత్తో
భిధామ్ ॥ (౧)

మహాదయం ప్రాప్య సరత్తమండల స్వచ్ఛామపాదాత్రితభూ
భృదావలిః । శనై శనై సుషితిచేవ నాయకః పథిస్థితస్సుచ్ఛరితేష్య రా
జత ॥ (౨)

ధరాణావదీప్తననాతులామిలాం మహీభుజస్వేనభుజేనవిభృతి
ఆపేతభారోభుజగాధిపోహరే స్ఫుఖాద్రానిద్రోచితమంచతామయాత్ ॥

విరించిత్యద్భుతశౌర్యశాలినం విరచ్యలోకేవిజితస్తరంబ్రియా
భృతాంగకం ధర్మమివస్వయంనృపం కృతార్థమాత్మానమ మన్యతా
ధికమ్ ॥ (౪)

సుధామరాశి స్సహసంభవశ్రీయా ఋధావలీనాం కమనీయద
శేనః । విలాసతః కస్యనచిత్తమగ్రహీ త్కలాకలాభం దధదిం దువ
న్నృపః ॥ (౫)

నిజశ్రియా తజ్జితమనృథశ్రియం విలోకయంత్యప్రవరంబహీ
భుజామ్ । మనుష్యనార్యః ప్రశశంసురాత్మానో భియోను రాగాచ్చ ని
మేషయుక్తతామ్ ॥ (౬)

విమలభావం సమరాంగజేన మహీభుజాంసం ప్రణయన్నివా

త్వని : సవిశ్రమోల్లాసిత శత్రుశ్రమో మహాపదంసంఘటయన్వ్యరో
చత : (2)

మహిపతౌ దాతరిదాననారియ ద్విశస్త్వ దీభూయనమాదివాత్స
ని : నిశ్చిజ్జలానాం గిరతిప్రబృంహిత స్పలాచలోత్తుంగ తరంగకైత
వాత్ : (౩)

మహితలం స్రస్త్వ విరోధిమండలం చదాన్యరత్నే నృపతౌప్రశౌ
సతి : అనేకలక్షాభా సమూహమేకకే ప్రపేదిరేన్యేన కదాపిమాగ్జ
ణాః : (౪)

మహిపతౌ శాసతి మండలంధువో జగత్పు ధముం సహిక
స్సమాజదే : కిదాతసాత్స్వం నగరంచకారయ న్నరూపరికచ్ఛభువో
ద్యుగంబుధిః : (౫)

ధరాభూతేన ధరాతలేభిలే బలాత్సమతా ద్వినిగృహ్యవారి
తాః : అలబ్ధవాసా ఇవనణాసంకరా నిగ్రాసమాలేఖ్య పటాన్మచక్రి
రే : (౬)

సశంఖచక్రాంకిత పాణిపల్లవో మహాత్రియా గాఢనిగూఢవిగ్ర
హా : నలక్ష్మితంసం విదధే శుభేక్షణ స్వమాధవాంశం భువికస్యలక్ష
ణైః : (౭)

విభిన్నమస్తై రమరైహా-రేరురోవివాసయోగ్యంనకదాపి జా
యతే : ఇతీవలక్ష్మీహృదయం ఘనందృఢం నృపస్యతస్యా భచిరాయ
శిశ్రియే : (౮)

స్థి-శేష్ఠానర జాతమవ్యలం సలద్రవం ద్యవతాంప భస్మ
తాం : అకృష్టపచ్యా బహుసస్యశాలిని బభూవయ ద్భూభృకశమై
రిసాస్పవే : (౯)

సమున్నతతా-ల భటాభిషేక సకేశ్వరస్యా స్థిగజేది శక్ర

ము । అదిహ్మగల్పం ప్రసవీయ్య పక్రమం సత్తేతనా వృత్తీరువాత్మజ
న్మహిః ॥ (౧౫)

హృతంనయ శ్శీలమసింద్య చాచుతాం బలంకులంబి భృతమా
త్తమిశ్రమే । తదానిలోక్యేన సృపంపరస్పరం ప్రజాద్విషత్త్వ ప్రతి
భూతమత్యజత్ ॥ (౧౬)

స్వజీవనాదాన బలాత్పానశ్శితా నృదాతివేలంప్రఖిపన్యసంమ
దం । ఉపాయనదన్య కరాప్రజేశ్వరం సదీప్యరంనన్య ఇవావజన్మ
హిః ॥ (౧౭)

సరాజధానీ మతీదీప్రరత్తిభి విజరాజతాంతాం గృహరత్నరా
జభిః । సరాజరాజో పనుదైభనపురం రరాజసంధిత్వ సువారణాహ్వ
యామ్ ॥ (౧౮)

శశాంకవంశం బుధిలబ్ధజన్మన స్సముల్లసత్పాశ్శివ మాక్తికా
వశేః । పరైరభేద్యా పరితఃప్రపాలితా రరాజయా రత్నమయీవపే
టికా ॥ (౧౯)

పురాంగనానా మతిరామణీయకం విధాయవేధా స్స్వజనాద్భి
యాసయాం । అఖర్వవ ప్రేణచఖేయరేఖయా సుదుగ్ధమామూర్ధ్వ
మధశ్చనిమగ్మే ॥ (౨౦)

యదీయమభి స్థలలేఖగోపురం కృతేంద్రనీలోపల భక్త్య శం
కృత । చిరాయధిక్రృత్యదినాధినాయకం నిహాయభీతిం తమసామివ
వజిః ॥ (౨౧)

ద్విజాశ్చయత్ర శ్రుతిహరిభాషితాః పరస్పరోల్లాసిత లక్ష్మ్యల
క్షణాః । బభాసితేన త్సహకారచర్యయా విచారయంతః ఫలమాత్మనో
మతం ॥ (౨౨)

నిషేచ్యమాత్తై రమృతంమహీసురైః స్సురైరివాటం శతమన్య
సేవిభిః । స్ఫురత్కరోదీరత దానవారిభి స్త్రియంజగాయత్ర శకాలయ
స్యయా ॥ (౨౩)

స్ఫురద్యహద్యాను భిరాశ్రయాశితై స్సహజైః రాజతిహవ్య
వాహనైః । నృపైశ్చిఖావద్భిరుషన్మదైశ్చ యాధనంజయైవహ్నిమ
యీవపేటికా ॥ (౨౪)

భుజోన్నతానోకహపాణిపల్లవో జ్వలారికాంతారదిగ్మయాక్ష
యా । స్ఫురత్ప్రతాపాగ్నిశిఖాపరగేరితామహీధుజాం యత్రలసత్యబా
ధితమ్ ॥ (౨౫)

విగాహమానైర్నరవాహనాత్కృతాం సహూశ్రయద్భిధానదత్వ
ముచ్చతైః । మదాంధగంధర్వ కులైశ్చిరాయయా పుగ్రింజహాసేవనుసు
ప్యధమకాణి ॥ (౨౬)

సుధాంశుళాణోపలతేజనా స్ఫురచ్ఛిఖాభిరన్యజ్వలదీప్తిరాశి
భిః । విదుద్యతేమందిర రత్నపక్షిభి విశభూషితాంగీ మదిరేక్షణేవ
యా ॥ (౨౭)

రతాంతరేయత్రచ చంద్రశాలికా తలేమతాగాపతిబింబచుంబి
మ । విలాసినాం చిన్నగుణాని మాక్తికాన్యధః పతంత్య జ్వలతార
కాశవ ॥ (౨౮)

ప్రయాచమానం స్వపథంనిరుంధతీ నిరంతరై స్సా ధశిరోభిరం
బరం । పునఃపున ర్వారిధరం విభాతియా నివారయంతీ వచల ధ్వ
జాంచలైః ॥ (౨౯)

గవాక్ష రంధ్రే చరన్ప్రతిక్షపం క్షపాకరశ్చిత్ర కృతాకళంకి
తః । కృతేనహస్తే శితివణాకేన యత్సరో రుహత్యా సితభిత్తి విభ్ర
మాత్ ॥ (౩౦)

పురాత్తభావే వినివేది తేస్వయం స్వకాముదీ మాతికయా క
రాగవాక్ । యదంగనామం శుకభాసి తాకృతిం సమేత్యచంద్రో ర
మతప్రతిక్షపమ్ ॥ (౩౧)

గృహేయహంసా శ్శశికాంత కల్పితా శ్శశిద్యుతేర్యత్ర శ్శతో

జలంబునః । తుదింబిన్ద్రం ప్రతిక్షిప్తివత్తిరి మహాభవేత్త్వా కలితాంబుజ
ప్రియమ్ ॥ (34)

సింహంబుడై ర్భ్రత సదావిభవ్యై మహామహిమో దుర్రాజమభా
త్పుణాద్యుతేః । మహాశక్తైరాత్ భీరాస్యమండలం పురాంగనానా
మివ జేతుమగతైః ॥ (35)

స్ఫుటస్ఫురచ్ఛందిర వింజచాకుభి ర్భవంగనాపాండు కపోలమం
జులైః । ముఖేషుజేరాగవతా మనుకులం సభేనమాచరకర్మణామనో
భవత్ ॥ (36)

విహారనాభ్యు జ్వలవాలనాయజ ప్రబద్ధహాపాచకభేదాయత్త్రి
యః । జలంచలం త్రోవ్యలస స్విలాసిభీస్సు జీవ చిత్రప్రతి యాత
నాభవ ॥ (37)

సమక్షభూభృ త్ప్రహితాంతరాచల క్షుద్రీయభూతీతవనాభి సంచ
లా । సహాసిచారు రసాపురోజితే భరాజయా సత్త్వ వతీసముద్ర
వత్ ॥ (38)

అభిప్రజాసీల దుచాన్య గీర్వశా చలోమికామత్వా సనుకుంత
శోభ్యశమ్ । తనూభువాయత్రకళిందభూభృతః పరిస్ఫుర ద్వేణికయా
వ్యభాదివ ॥ (39)

తరంగభంజై ద్వివిమత్త రంగినో ముదగ్ర సాధాంగణ సంగభం
గులైః । మరుచ్ఛలచ్ఛారు పతాశయాముపాహః కరోయూ సత్త్వవతీవ
దుఃఖతమ్ ॥ (40)

నిరభకా స్యావసంతి స్మృతాంబభే సురాంగనాను స్ఫురతోప
యోగినీ । అసావితిస్య స్తప్తిసంజహాసయాభ్యజావదాతాంశుకాంతి
కైతవాత్ ॥ (41)

యదింద్ర సీలోపలరమ్య హమ్మకభూ మరీచిరానంద యతివీ
స్ఫుత్వరీ । విలోక్యవిశ్లేష విషాదవిహ్వలాం వియస్వదీమాశి రివోమి
పాణిభిః ॥ (42)

శిఖాగతవ్యో మనసిందు లేక స్పృహణా కాంతిప్రసర స్ఫురజ్జటః । నవాక్షనాగా జనపిత విప్రహో నృపాలయో యత్ర దిధానివ శ్రీయమ్ ॥ (౪౦)

నిశ్చిందు కాంతో పలకుంభ మండలై హిమామాంశుసంపర్కభృతోజబిందుభిః । సువిస్తయాయత్నమవావనేబలా ద్రుమాలవాలాన్య సీచన్నిరున్యమాః ॥ (౪౧)

వణిక్పథేయత్ర నవాంశుజాలకం మహామణీనాం కుడుప్తైః కరో ధృతైః । బలంజనానామివ మాతృమున్యతాం భృశంజగాహేన సమాప్తకోటికామ్ ॥ (౪౩)

క్షయిహిమాం శుర్యకగా రసాధతో జనై స్సదాహీ రురుచాస మేధితః । విధాయవృద్ధింకలయానదీపతే స్తతఃకలాగ్రా హయతిచ్ఛలాన్మణేః ॥ (౪౪)

యాశ్రాంతంనృపతినిశాంతవై జయంతీష్యాభేల ద్వీమల దుకూలపల్లవాంతైః । భాస్వంతంపవనవిలోలతాలవృంతప్రాంతైః కిందివిస ముపాచరత్ప్రతాతమ్ ॥ (౪౫)

ఇతి శ్రీనారస్వతశేషకృతా భరతోజయే మహాకావ్యే

ప్రథమస్కంధః ॥

శ్రీరామాయనము.
భరణోదయో మహాకావ్యే,
ద్వితీయస్కంధః.

అథపల్లనపుష్పసంపదాద్రుమపక్షిః రభితప్రసాధయన్ : కుసు
మాస్త్రుసభోవనస్థలేసురభిప్రాదురభూదభీకపత్ ॥ (౧)

అభితస్సురభిలః తావనేసరస్వైః పల్లవకుట్టలాదిభిః । ఆభినతా
యితులకుతూహలాదభిసేదేకిలనూత్రిభారతామ్ ॥ (౨)

ప్రథమంతరుపజ్జయస్తదానవ రక్తోత్పలచారుకాంతిభిః । వ్య
రుచన్నివపల్లవాంకురైస్తుశేర్షైరైరివరాగకంబధైః ॥ (౩)

శిశిరాపగమస్త్రియాబభావనపక్షిః కృతకాంతిపంపదా । మృగ
లాంఛనచారుశోభయాసుతరాంశర్వకేవళాదనీ ॥ (౪)

భృమరాన్నవపుష్పమండలీనదతఃపాతుమభీష్యయాగతాన్ । వి
నివారయతీవమల్లికానురుదాలోలకిసాలద్యైకరైః ॥ (౫)

తనుచారుతరంగరేఖికాశ్చలయస్సువృషపరాగమంజులః । రచ
యన్మరుదావవౌశనైఃశ్వసితంశశ్వదలంవియోగినామ్ ॥ (౬)

సముదానువసంపికస్త్రియానవమాకందకపాయకంఠయా । మ
ధురంజగదేవియోగినాంభ్రుతిరమ్యాసుతరాంకుహూరితి ॥ (౭)

కురువిందవిభేదలోహితం దదృశేకిన్నరసాలపల్లవమ్ । సుహృ
దేపలంవియోగినాంవిహతానాంకుసుమేషుణాపికతమ్ ॥ (౮)

కనకాభమశోకకుట్టలంజ్వలనేనేనవితప్తముజ్వలమ్ । నిహితం
మదనేనగోళకంపరిజేతుంరురుచేవియోగినః ॥ (౯)

మధుసోపికదాపినస్పృశత్యహహస్వంప్రసవంహించంపకః । వహ
తీత్యతనోన్ముదేన్వయంపుఘదీపానివశాలకైతవాత్ ॥ (౧౦)

నవపల్లవహస్తకౌములానికటన్థంమదనంశనైశ్శనైః । పరిరట్టుమ
నాఇవాస్త్యసావితినాతోచలయన్ముమాధవిమ్ ॥ (౧౧)

నవపుష్పగుటుంచనామిత్రపయాబాలరసాలవల్లవం । అధి
గంతుమనీహతామివానయదేనంనవమాలికాంసురుత్ ॥ (౧౨)

నిభృతంమకరందమాపిబన్దఘపానాం ప్రకరంలతాసుయత్ ।
అనిలోబతసోధవాన్వతత్సుమసాభాగ్యమసాజహరయత్ ॥ (౧౩)

కలికాంవకుశస్యనిగళాద్రజసంమారుతపాతచాలితామ్ । అభి
వీక్ష్యమధుద్రతాంగనావిజహుప్రిడితసూనసాధన ॥ (౧౪)

మృదుపల్లవముశ్శలవ్రజనవముద్వీక్ష్యవసంవితేనిరే । అతిమత్త
హృదంబుజాద్విజానవకోలాహలముచ్చక్తైస్తరామ్ ॥ (౧౫)

గలితైర్మృదుపుష్పసంచయైర్భావిమంచంపరికల్ప్యమల్లికా
మరుతాచలితైస్త్వపల్లవైరమణాకారిణమాతనోతికిమ్ ॥ (౧౬)

శనకైర్నికటంప్రజగ్తుషేమరుతే పుష్పహసానుమాధవీ । విగళ
త్కుసుమోచ్చయచ్చలాదుపభోగంసురభేర్హియావ్యధాత్ ॥ (౧౭)

కుసుమాయుధజాలమాతనో ద్భృశముత్తేజితమేవతన్తధుః ।
మదనోధతథాపి భీరుభిన్నమజైషీత్పుతరాంవియోగినః ॥ (౧౮)

మృగయాకృతుకీన పార్థివో రథమారుక్షదభేషితోజనైః ।
ప్రవిధాతు మరణ్యముజ్జ్వలం దిననాథోద్యురిహో దయాచలం (౧౯)

అనుకూల సునేపలాలిత స్సవయోభి నృపపుత్ర కైర్యతః ।
పురవామదృగ్గీతీ రసాత్ప్రియయా కాననముచ్చఘాతుకం (౨౦)

పురవామదృశో మహీభుజం కుతుకాదారురుహుదిద్భృతువః ।
ఉరుహమ్యకతలం విధుంసుకోసహివీక్షేతనిరంబుదావృతిం ॥ (౨౧)

పురవీధిగతంపురస్త్రియోదదృశు స్సంవికసద్భిరక్షిభిః । సవితా
రమనిద్రతాంగతైః కమలైఃపద్మలతా ఇవాదరాత్ ॥ (౨౨)

అనివన్మృతతిం స్తరాత్ప్రతిక్షుదేశాం కునిపాండరైస్సితైః ।
లలితైశ్చదృశోతిమేచకై స్సులితైస్తైః పథగైర్వయామునైః (౨౩)

గభీతంనయనాన్త్యగీదృశః ప్రతిపేదేతదుపాంగవల్లితం । అనాం
నికురంబమంబుజాద్వికచం బాలరసాలసాదవం ॥ (౨౪)

మణిజాలశలాకికాం రసాదపరాలంబ్యత దీరితేక్షణా । అభితో
న్యవధూరుకర్కశస్తన కుంభప్రహతిం స్పశేక్షతే ॥ (౨౫)

అధిపద్ధినిసంస్ఫురద్విశోర్న భయంయాతినులోకయోద్యుగం ।
అపరేతివయస్యయేతిత్పిదధే స్వాత్రపయాపయోధరా ॥ (౨౬)

ముదమాదభతం హితీశ్వరం ధగయస్యశ్య కీమిష్యయాశతే ।
అధిరాకమివోదితం పురోరజనీశంనవనీనరావళిః ॥ (౨౭)

అశృణోదితిన్వై వకాచిదవ్యపరోక్తిం నృపదత్తమానసా । సకలే
ద్వియబంధమోక్షయోగగదితం హేతురితిధురీచంమనః ॥ (౨౮)

అపరామణికుండలద్యుతిచుచ్చరితం గండతలంమహీధుజే । ముకు
రంశశీబింబసుందరం ప్రదణారత్నమయంనుసాదరా ॥ (౨౯)

సుదతీంనృపమక్లీకుర్వతీం భృశమప్రాప్యవిలోకనాంతరం । అప
రానుగతాప్యధాన్త్యశోర్నభతీ కామమసూయయాప్రథం ॥ (౩౦)

దధతీమణిమేఖలాంకరే పరిముగ్ధస్వసఖిప్రసాధనే । నృపతేరన
లోకనేరసాదపరావీన్న ఇతివ్యచింతయత్ ॥ (౩౧)

నిబరీసనితంబబింబయా ప్రతిజాలంగతయాశనైశ్శనైః । కియతీ
పదపీదవీయసీసుదృశేత్తం పరిముగ్ధయేరితం ॥ (౩౨)

సఖిమందమపేహి నాప్యయం ప్రతిపాల్కోను గతస్త్వయాజనః
ఇతిదీనవచోనిశవ్యత తుచకుంభోపరయావ్యగీయత ॥ (౩౩)

ఇతివీక్ష్యముదాపురాంగనా శ్శుభలాజైస్తమవాకిరన్నృపం । అ
భితోవనదేనతాయథావికనైః పుష్పకదంబకైమధుం ॥ (౩౪)

ఇతిపారవభూదృగుత్పలైః పరిపీతఃపృథివీశ్వరఃపురాత్ । సచ
కోరకుత్పల్నిశోకరొనిరగా స్మరపయోనిధేరివ ॥ (౩౫)

తరువాదభీష్మమనసాం వటులం సురసింధవేసురభీయోదితకమ్ |
అభవేన చందన రసేన చసాయమభూషయచ్చలతరంగకల్పైః || (౮)

శిఖరాగ్రభూషు జలదానభితః కిమసాయసాయ భవభాన్విజభ
త్ | శ్రీయ మిందుఖండ విలసచ్చిరసాం భవయోబధార బహుశూల
భృతామ్ || (౯)

సుర తేషాయత్ర విర తేషముహు స్సురకామిషుశ్రమ భ రేణభృ
శమ్ | సహకారితాంతరభితో వననశ్శిఖిరగు గం ధిరభజత్ప్రపనః || (౧౦)
తటితోనవాంజన మహీభాగ్నిభేసిజ శృంగచుంబిని జయోముని
యః | ప్రతిపాద్యచేమ తటభాంషణికేత్య పవానముచ్చ త మవ్యక్త్య
జత్ || (౧౧)

నవమూలతీ మనుమజాల కృతద్రుమజ భిమద్భుమర చారురు
త్తైః | అసిమానినిం యువజనాయ నభూమః సారయన్మువచ కారిచ
యః || (౧౨)

మృదుమాధతీకుసుమతల్పజహముపనిర్మలం ప్రణయకోపభరం |
సహఘర్త బిందుభిరపాకృతవాహారిణీన్మృశంసపదియత్రమరుత్ || (౧౩)

ససురాలయఃకనకసానురితిక్రతు శత్రుగోరజతలై లఙ్గతి | నికనై
శ్శకుంతవిర్భతానుగతైరకృతాట్టహాసమివయఃకుసుమైః || (౧౪)

అభజంతయత్రరుచిరాంశుబాహుమణిసంత తేస్సుగనదీపయసి | ప్ర
సృతంమరీచిచయమజ్జమిదంకుముదంచబుద్ధిమితీకేనదనాః || (౧౫)

గిరిజావివాహాచరితంమధురంశిఖరేషుయోన్యరచిగీతవతా | అ
ధునాపికింసరజనేనహిమస్తిమితః ప్రమోదనయనాంబుభరైః || (౧౬)

గురుభీష్మ శృంగసర్పలై రివయః కరిశ్శ రద్ధిరభి సాను త
టం | కలశోద్భవం స్వపునరుద్ధితయేభృశమా హ్వయన్ యుటతివిం
ధ్యగితిమ్ || (౧౭)

శబరీభిరాహ్లాత కిరీంద్రశిరః పరిముక్త రత్నచయ శాల్మగణీ |
సురసుందరీ సురుచిరేంద్ర పురీమధరీచకార ననయస్యగణీ || (౧౮)

రమణీయతాం హిమమగోధి వృక్షాద్రవిలోక్య నవ్విహరిశేయ మా
నాః । అవిశద్యనం స్థూలంబులం చాతో నగన్యంబు దశశతాం శు
రివ ॥ (౧౯)

ప్రథమం మృగీకుల మముష్యపురోదృశిమావిరాస గళాభీతిత
దా । శశినోస్త దన్వయ గురుండధతః కులజం దిద్వయం కుతుకా ది
వతమ్ ॥ (౨౦)

అథనాతినిష్ఠుర రవేణన్మహా ధనుషా తోచారకర సంశయః । చ
కితంమృగీనయన సంవళితాంసదయంమృగావళిమతిజఃయతః ॥ (౨౧)

కృతజీవనాశ్శరచయైః ప్రథమంహరిణాస్తు యైరపభియోవిపినే ।
నృపచాపము కృపతితై రథ తేవిగతానహో విరచితాన్మపది ॥ (౨౨)

ధనుషానిశమ్యనృపతే నిఁసంబం రభసాన్మితంసపది పల్వలతః ।
నిజభూనకా సరకులం మహీషీపతితాంశైరైరసహమానభవ ॥ (౨౩)

శరపాణిమీఝ్యపరిధా వ్యభియావిపినేస్వజీవ మవిధాతుమనాః ।
తమదాద్యమాయకిల కోలగణాశ్శరణం క్వచాప్యలభమానభవ ॥ (౨౪)

కృతసన్నిధేస్స్వ పురతోన్యరుషా దృశిశోణితంలసతికేవలతః । వి
శ్చైమృగాగేంద్ర నివహస్యశితైస్తదదాదితీవ సకలేవపుషి ॥ (౨౫)

నరపతిరితికామం శాంతజంతుప్రసారం విపినమథజయశ్రీ సంగ
తోలోకయత్తామ్ । ఉపవసతరుమాలాచ్ఛన్నతీ రామదూరాంసరసక
మలవారాం మాలినీమచ్ఛనీరామ్ ॥ (౨౬)

ఇతిశ్రీసారస్వతశేషకృతా భరతోదయ మహాకావ్యే

తృతీయస్కంధః

శ్రీ రామాయనము .

భరితాదయేమహాకావ్యే,

చతుర్థాస్కంధః.

అథ ప్రసన్న సలిలా దవ్య శేషేనమాలినీ । వనేవనీభుజాతీకే విక
సద్వనమాలినీ ॥ (౧)

క్షేడతామరండవరదై రున్మిషద్భిశ్చైరైః । చలదూమిక క
రైఃకంగా మభినీయేవహాసినీ ॥ (౩)

స్నాతుమాగతచేవస్త్రీ వక్షోజమృగనాభిః । కువత్యానీల
పానీయా కలిందతనయాభ్రమమ్ ॥ (౪)

ప్రవాళై గురుతాస్త్రీతా ఫలపుష్ప నదైః । అధ్యాపయంతీ
బాలదూ న్మత్రికూజితైతత్వాత్ ॥ (౫)

శబరీనిబరీసోరు నితంబ పరిఘట్టనాత్ । చలద్వీచిచ్ఛటా టోపై
ర్వారయంత్య లిసంగమమ్ ॥ (౬)

శాతకుంధ చ్ఛవీనే శాన్తునీనాంవీక్ష్యజృంభితాం । భానుభానుభ్రమా
త్పూర్వం బిభ్రతీసద్వనంపదమ్ ॥ (౭)

ప్రఫుల్లకుముదోల్లాస హాసశ్రీసర్వతోముఖా । కుర్వాణాభేశ్చం
దనవత్సేన మూమిక కరైః ॥ (౮)

భృంగైర్హంకారముఖరైః పాలితామపిసర్వతః । జహరమారు
తోయస్యాః పల్లసారభనఃపదం ॥ (౯)

సుచేలమనశై వాలం బిభ్రత్యాచలదూమికభిః । క్రియాసమభి
హరేణ యస్యాస్తనూరుతోహరత్ ॥ (౧౦)

యతైస్కతోపవిష్టానాం సిద్ధయానాంప్రగాయతాం । ఉమిక
ర్వాతోన్మితరవా భజేజలశవాద్యతాం ॥ (౧౧)

లిగ్నాంశుకిరణోత్తప్త గాత్రీధారయతీవయా । సితాతపత్ర నివ

హం సితపంకజుత్తతవాత్ ||

(౧౨)

యామినిహృదియాత్మస్థిం పేక్ష్యపంకజమంజలం | సోలోభ్యులద్య
శాస్తులై ర్యాజహంసేనైరన్తః ||

(౧౩)

రాత్రౌకై రవిచీయత్ర మండానిలచలాలలం | నిశ్చీయం దధనే
తేజః పద్మినీపేక్ష్యన్మృత్యుతి ||

(౧౪)

యత్రపంకేరుహశ్రేణీం దివాకరకరాంకురైః | భందస్థితాం
సమీక్ష్యేవ హంసవ్యాజాఙ్గిమతి ||

(౧౫)

రథాంగముకుళయత్ర మృగాంకపాతలాలసం | సరోజముకుళ
వ్యాజాత్కరోతీవనిశీవ్రతం ||

(౧౬)

యామిన్యాంయత్రపులినే కామిన్యాంసహితోవ్యభాత్ | ఉద్దాల
యపరాభూత పద్మావిభ్రమశేముషీం ||

(౧౭)

రాత్రౌకుశేశయం హిత్యా లక్ష్మణ్యగువలయాసుగాసోపానైర్జీ-
వన్యస్యాం విభాత్యూమిః పరంపరా ||

(౧౮)

అభితోభినవై శ్చాదై హాః కితం కూలమాబళాః | యస్యాన్యర
న్నరకత రత్నే రివసమాచితం ||

(౧౯)

తతస్తస్యాః ప్రతీరేయం శీతలేశ్రాంతవాహనః | ప్రతిగృహ్యవిశ
శామి నరసాంభోజమండలం ||

(౨౦)

తతోస్తభూధరతటిం సరోజస్యాశ్శీయంసయా | విభాకరోయ

నీయింక నోచనదనా త్నాయంతనమిరణాః | విభూతచందనా
మందం నినిద్యాంతంసికేనిదే || (౨౬)

మిత్రస్యాస్తంగతిమేతి చాచుమారుతహామితాః | తరవోపక్ష్వ
సుమూకాశం పతత్రైకుబ్జతవాత్ || (౨౭)

నయనైరివ శోణాభైర్న శివీంపీత్య నిష్క్రియం | వసుమంతేన
వాహ్యోను ప్రతీచ్యారణ్యతాధికం || (౨౮)

విహంగమాశగాలాదై రలంచస్త్రిస్తదాదిరః | ప్రాగ్రాజాగమ
నంసూనం నిగదంతజనాశ్శితాః || (౨౯)

మందమందంశోణాన్యాంశోణానిక్రియంపదాన్ | పత్యప్ర
నా సేనారీణాంపదనానిసతత్త్వదాః || (౩౦)

నిమిలితేషుపద్మేషుద్విరేభానిసీవనాత్ | ఉదాద్యద్యయుశ్యత
ఘ్నాహిములచుతీశ్వరమూపది || (౩౧)

విభాశరకరన్రాతైద్రుకా తాప్తాపదసంసిభైః | వీతాంబరస్సైదై
త్యాతైస్త సనువద్వారుణేబభౌ || (౩౨)

మహాత్మాస్యవధంయాతి జనైస్త్యక్తం సనశ్యతి | యద్వారుణే
భాక్సపితాననుభిస్సమగాల్లయమ్ || (౩౩)

మిత్రేవినిప్రాంత వసామిలితైః పంకజైర్బభౌ | నపద్మినీనప్రతి
భాసేభీనానశ్రియావిసా || (౩౪)

రాగంహిత్యాస్యజనితమసారక్తనరోదుహత్ | ముఖేప్రతీచ్యా
నిదధేసంధ్యారక్తిమౌక్తైతవాత్ || (౩౫)

చక్రవాకయుగంరాత్రౌ భవిష్యభిక్తైరితి | తరుణీస్తనపీడేవప్య
ధక్తతౌల్యతోభవత్ || (౩౬)

బలాత్ప్రీతితనాథానాం మారనారాచ బాధయా | బభూవ
శంభతీస్త్రీణాం నిశానాయకసంగమే || (౩౭)

మైత్రీజగతు దుర్ధవా పరైరితిహిసాంప్రతమ్ | యన్మిత్రేకి
లనిర్యాతే కమలైరనుమీలితమ్ || (౩౮)

సౌధాగ్రేషుస్ఫురజ్జాల రంగ్రనిక్షిప్తచతుషః | రమ్యాస్సాన్వర్త

మైతంత్ర ప్రతిచ్యుతానింగమమ్ ॥

(౩౯)

చిరాయదివహించింతు రాగచత్వారసంభవహా । ముత్యహాని
విసోపహా తత్కాలప్రతిపాలనమ్ ॥

(౪౦)

మిహిరాగమహాక్షిత్వాన్యయావనహమానవత్ ॥ నిజీచం
ద్రయోభావి సమాగమవిలోకనమ్ ॥

(౪౧)

చరమత్తోగిభృత్రయః క్షీణసంతాపహోమలమ్ ॥ చూడతంపా
తంఫలభ్రాంజ్యేవపూజణం ॥

(౪౨)

యదాస్తత్తోగిభృచ్ఛృంగే ననుమాన్సమగాల్పయం ॥ అవిశో
దివసఃకామం క్షీణోత్తిస్తహితత్త్వణం ॥

(౪౩)

నవాదభ్రాత్రమలినో దృగంధంకరణక్షయః ॥ కరుభాన్యమగీ
కుర్వన్న్వాస్తప్రభుహాన్యజృంభత ॥

(౪౪)

పద్మినీ వల్లభక్షీణే హ్యేవన్నానాం సరోగుహాం ॥ బభౌవ్యసన వ
స్తూతః మంధకారకదంబకం ॥

(౪౫)

నీలోత్పలానాంహాసతాం రుచిఃకిమువిసృత్వరా ॥ దిగంగనానాంకబగీకి
మిత్యాలోరితంతమః ॥

(౪౬)

ఆలక్షితక్షృణ్వంగార లసదద్రాకుథంబభౌ ॥ సన్నద్ధమివదిగ్మృద్ధే
ధ్వాంతసింధురయుధకం ॥

(౪౭)

రజనీముఖతఃప్రాప్తో బలీయాన్మక్షదీపకః ॥ జనానాంనేత్ర సామ
ధ్యం జహారధ్వాంతతస్కరః ॥

(౪౮)

గంధసారతుషారశ్రీ యత్రాసాధయదున్మకైః ॥ వసుభిస్సరసం
రాజా దిక్సరోజవిలోచనాః ॥

(౪౯)

చంద్రఃకామీవశిశిరైస్సృక్రైశ్చంద్రనైరివ ॥ సరోజాక్షీరివదిశ
స్సమస్కృతుతసంభ్రమాత్ ॥

(౫౦)

చంద్రఃకైరవిణీంప్రీణజహరాంభోజినీశ్రియమ్ ॥ ఉదితస్యఫలం
రాజ్ఞఃప్రభూతంహిజయోదయః ॥

(౫౧)

ద్యౌఃకువలయానీవసరితామివయోషితాం ॥ నిమీలితానిమిత్రే
ణైకైరకప్రీణయచ్ఛశీ ॥

(౫౨)

శేకాంతాపుదితే భాభిర్వృక్షాశ జలచాంజుభిః । ప్రదుద్రావత
మోద్వింప్రతీకారాక్షమత్వతః ॥ (౫౩)

పుష్పాశుగోపిచిద్రాచో గృహేషు రజనీముఖే । సహోదితేన
చంద్రేణ పథక తేనైశ్చైవ శ్మశ్రైః ॥ (౫౪)

స్థానేపలేమాంసుభద మధ్యేత్థానంనుహత్త్వనాం । యద్విభాపుది
తేకామో మంచమంచమచభకాత ॥ (౫౫)

యచ్చీతభాసాసర్వాసు దితునినాకరితంతనుః । తదాదాయ
స్వయంకామః కామసీషువ్యధత్తకిమ్ ॥ (౫౬)

ఇతిశిశినమరీచా పుల్లదాంయాతిజేతుం కునుజవిశిఖవారైః కా
ముదీలేపపుల్లైః । ప్రతిపదికృతిభూరి ప్రాధకనావాదనూత్నైః కును
మధనుగ్రాచ్యుత్సేయసీః ప్రాణనాథైః ॥ (౫౭)

సానందంతుహినమరీచికాంతిశీశేకాంతా నేమకవికళారికా విరా
జైః । వాద్విత్తైః గిరివ జయశబ్దమీరయ ద్భీరాజాసా సఖదితరాంముదం
ప్రపేదే ॥ (౫౮)

ఇతి సా రస్వత శేష కృతౌ భ ర తో జ గే మ హా కా వ్యే

చ తు థక స్స గః,

భరతోదయోమహాకావ్యే

పం చ మ స్క గళః.

క్షీతిపతిమధ యామినీవిరామే కృతరఘినాచుక సాయకో పం
మే । శ్రుతిపథ మధురం స్తవందిలో కాభృత సుఖనిద్రామయం పిబోధ
యంతి ॥ (౧)

ప్రథితగురుయశోఽహీహినిద్రాం దినకృడిసాపుదయాద్రి మధ్య
హతీత్ । భువనభరణకర్తృణి ప్రకామం విఘ్నే భిరౌనభవాంశ్చ స
మతస్తః (౨)

అరుణరుచి పరాకృతోఽధికార సుపదిసమేత్య నన్యశ్చలేతను
త్వమ్ । పటలమివపయో ముచాంప్రగాఢం ఘనతరమారుతిసున్నమం
తరితే ॥ (౩)

కువలయసుహృదాచిరం విహృత్యస్థలదురుతారకహాహర య
ప్తిః । ప్రజతినపదికామినీ సమంతాచ్ఛితిలతమః కబరీవయామినీయమ్ ॥

సురతసమయసాక్షి తాంప్రణీతారహసికృతం ప్రసమీత్యభాం
తియానోః । హసితవిలసితేన సద్దదీపావిశదముఖా ఇవవిస్తయోదితే
న ॥ (౪)

ప్రథమమధిగతాసమేత్యరాగం చపలమథ్యాస్యగుక్తైఃప్రలోభ్య
చేతః । త్యజతితమధునాత మీన్ముగాక్షీ గళితవసుం విరచయ్యకీతరశ్మ
త్ ॥ (౫)

గురుసహచరతా మవిప్రలబ్ధ్యా గగనతలేధృతహస్తసంప్రయో
గే । నివతతితయసాం విధౌ మృగాంకో బర విధి దులకలితంహి క
ర్మలవ్యుక్త ॥ (౬)

ముకుతిలకమలం సరోవిముక్త్యానిశేతుహి నాంశుమనాప పద్మ
బుద్ధ్యా । హాసితవలినీమవాప్యసాశ్రీస్తితసరసీదుహదీధితిచ్చలేన ॥

నిశేక్యతనవతిన్ముఖాంశునిలజేగతరుచిమద్యవిహాయతంవిషణ్ణా ।
భజతిసరసిజంతోనులక్ష్మీభుక్తాచిచపలేతితతోవిగీయతేసా ॥ (౧౦)

అగ్నితిమివర హేణాచక్రవాకాస్తుహిసమగీచిముపాలభంతయత్సః ।
గతరుచిరభునాబభూనహానిందిద్విజవతిరవ్యయతిద్విజేనశేప్తుః ॥ (౧౧)

నుభువివతుహిసంసరిప్రవంత్యస్తిమిరమభువ్రతఖాదితావశిష్టం ।
నభనభనతరోగకతప్రకాశాఃకుసుమచయాభవతారకాస్థలంతి ॥ (౧౨)

సపదినభసితారకాకదంబాన్యతిరుచిరాభవనాంతరేషుదీపాః ।
సరసికువలయవ్రజాశ్చకానుంహిమరుచినాసహసంత్యజంతిలక్ష్మీం ॥ (౧౩)

సురతరభసపేదగాఢనిద్రాపతిపరిరంభనిబద్ధగాత్రయష్టి । అయి
తినహివిబోధమద్యముగ్ధాగళితకచాకులవక్త్రచంద్రిబింబా ॥ (౧౪)

ప్రతిగృహమభునావిబోధయంతస్సురతపరిశ్రమశీతకానభీకా ।
సదయమివనదంతి తామ్రమాదాః ప్రతిరవమున్నమితా గళాద
ధానాః ॥ (౧౫)

సురతభరమదాలసంప్రియం స్వాంతనుమధికంపరిరభ్యపంకజా
క్షీ । అపసరతివిలోభ్యపుష్పమంచస్థలదురుహారగవేషణాచ్చలేన ॥

రుుడితిజహిహిమామసావిదానీంహిమరుచిరవ్యజహాద్రుచింస్వ
కీయామ్ । ఇతివచనమహానిశమ్యవధ్వాదయితతమోరజనీముపాలభి
ష్ట ॥ (౧౬)

నిబిడగురుబృహన్నితంబ చింబానిజరమణేనవివక్త్రితా మృగా
క్షీ । కలవిహగనినాదశ్రుబుద్ధాహృత మభియాచతితిద్ధియాదుకూ
లమ్ ॥ (౧౭)

ఉదయతిదిదనా యశేపురస్తాదహహ విహాయసమంజసా విహా
య । తిగుతిమిరకదంబకంసరోజాచ్చిర భృతయా సహనిద్రయాప
యాతి ॥ (౧౮)

రిజసివరచితం తమః పరాస్యన్న దయగిరిం సరితాయాదాదగా
మ | విమలతరమభూన్వియత్సనుం తాత్పర్యోపాయే భరిదాశుచక్రిమ
కాః || (౨౦)

విచలతిశనకైర్వభూతవాయా వికచసరోజబితా ముహూర్వితో
లా | అహహవిదధతీవత్కిర్రశ్శేవిశశదచలాచలచామరాధికారికం ||

సరిసిరుహగ్మహేషుముద్రితాయేవిరహివధాన్తగుహాఃప్రసహ్య
రాజ్ఞా | సపదివిదళితేదళేకవాలేబహింధమిత్రసేవేతేద్యయంతి ||

ఇతిసనరవతిప్రబోధకృద్భిస్సపది బుభోధముదాతిచాస్తసిప్రః |
త్రిజగతివినుతేనవందమానైస్సహసరిసిరుహబంధనాముసీంతైః ||

అథసవిరచితప్రభాతకృత్యో రథతురగేభవదాతినానుయాలః |
విపినమనువిధాయిపౌరుహూతంనయనపథం ప్రణనాయచార్వరణ్యమ్ ||

ఛాయానిబద్ధమృగయాధమనోహరాణాంబాలావిశేషమృషిభిః
పరిపోషితానామ్ | పశ్యైవిరాజితమబోధిమహీరుహాణాంకణ్ణాశ్రమోవ
నమితీహసవన్యవాక్యైః || (౨౧)

దూరాన్నిషిద్ధ్య చతురశ్చతురంగసైన్యం మాభూన్తునేరితితపో
విపినస్యపీడా | ఛత్రాదికంచ పతిహృత్యసరాజచిహ్నం కర్వాంతమైచ్ఛ
దథసేతిమందువంశ్యః || (౨౨)

తతోజితప్రాంశు నిరగళాగళశ సుదక్షిణాక్షోణిపతేభుతో
చలత్ | శకుంతలాకుంతలభారమండనం పురాకరోమీతి విభావయన్ని
వ | (౨౩)

ఇతిపారస్వతశేషకృతా, భారతీ దయేమహాకావ్యే,

పంచమస్తకం.

వివేకశాస్త్రము మూలమునాఁడు గురుగళియాం సమభేదధా
తుః । సతిగ్గురల్లి జ్వలనప్రకాశై లోకకం ద్వితీయం మునిభిజ్జ్వలం
తమ్ ॥ (౧)

పరస్పరం సామబహుచ్యురన్యః పదత్రయజ్ఞై ద్విజబాలజా
నైః । స్వపక్షగత్యా వధిః ప్రకృత్యై స్వకమత్యుక్తై రుపనీతిశోభ
మ్ ॥ (౨)

నిసాతయద్భుత్పూజనమాగమైశ్చ గురుస్రియాచేశ కృదాత్మశో
భమ్ । స్ఫురస్ఫురద్విజా- మనేకశబ్దై ద్విజిప్తముత్పరివ శబ్దశాస్త్ర
మ్ ॥ (౩)

లతాగుత్తై ర్బాలకనిర్విశేషం ప్రవర్ధితాంగై మునీబాలికాభిః
లతాప్రవాలాత్తతిదంగసామై ర్భేషీతై శ్చై ద్వితియంసఖివత్ ॥ (౪)

కలేణపంకేభహళోమలేన రాగాద్వధూభ్యః పరిపాషితాభిః । ల
తాభిఃపుష్పకదంబదంభా ద్విరాజితంనుప్రతికుర్వతీభిః ॥ (౫)

కుశాంకురై ర్బాల మునీప్రణీతైః కురంగశాబాఃకుతుకాత్ప్రస్ప
ధాః । పిరోచనైశ్చారు పిసీలతారైః కుర్వంతియంసీల సరోజబద్ధమ్ ॥

పరస్పరాబద్ధమహానురాగే సత్వప్రజే యత్రభృశంనిరస్తః । స
నిర్వికారః కురు తేవిరోధః తపాంసితిగ్తాన్యభితస్సఃపతీమ్ (౬)

తమస్సమూహోనియమంతనోతి నిరంతరంభాసర భానుకీతః ।
తపోధనై సానిధి మతిప్రవృద్ధ చ్ఛాయాచ్ఛలాద్యత్ర మహీరుహాణామ్ ॥

ముదాతదాందోళితనిమ్న గాంబుః ప్రబుద్ధపున్నాగపరాగతిక్తః ।
ఎవో సమీరశ్శమవారిహారీ శంసన్ని వానాగతమస్యభద్రమ్ ॥ (౭)

తపోవనంతజ్జతనందనశ్చి సమీక్యమేనే నృపతిస్తదేతిత్ । తపోభి
రుగై ర్గునయోభజంతి ఫలంయదేతత్పురలోకసంజ్ఞమ్ ॥ (౮)

యస్మై త్రయోగోఽచరతానువాపవ సంప్రహృష్యల్లమసత్వమే
తత్ । తదేవపుణ్యంమమనక్తి భూరిజన్మాంతరాబద్ధమనున్యై తత్ ॥ (౧౧)

అప్యాధిపత్యం జగతాంత్రయాణాం వాంఛంతిసూనిం సరిహో
ధవాస్తత్ । పుష్పైశితై రత్యమ్మతై రఖండం సదాప్రసన్నం ససమేత
దాపుః ॥ (౧౨)

తస్మై శశంసుః ప్రతిబద్ధయూధాః కణాంత విశ్రాంత విలోల
నేత్రాః । మృగ్యశ్చ తద్దశశనతోఽప్యభిశా స్తపోధనానాం ప్రథితం ప్రభా
వమ్ ॥ (౧౩)

విచిన్తయన్నిష్ఠమసౌఖ్యలోక్యశూన్యం పనభూమిగ్భృతామధీశః ।
వివస్వదాభంకునవాగి వాదీ తక్రస్కై రభృరిత్యననాప్యకన్వసిమ్ ॥ (౧౪)

శబ్దేనతేనాథశకుంతలాం కింసంభిమీహోదచలన్నగాగ్రాత్ ।
కూజతక్రలంవ్యాకులితంస్థితేభ్యో వనేక్షితీశాగమనంప్రవక్తుమ్ ॥ (౧౫)

తస్యాభశబ్దేనసిజోటశాంతా నిగ్గత్యశాచిద్ధరికస్యకాఘాత్ ।
హంసీవభీతాబిసిసివనాంతా చాకన్యకాఘోషంసవవారిదస్య ॥ (౧౬)

సమీత్యసర్వావయవావద్యా మచింతయత్రాంహృదయేవనీశః ।
ఇయంపనక్తీర్నుపురస్ఫురంతీ బ్రాహ్మిణునీనాంసవపుర్నులక్ష్మీః ॥ (౧౭)

నిర్మాణైపుణ్యదిదృశురేయం నృప్తావిధాగ్రా కిలలోకచారు ।
అస్యాభవేత్కింసుయదవ్యధాతి సురాంగనాశ్రీస్తనునిష్ఠుభావః ॥ (౧౮)

దృష్ట్వాప్రవాళంపదమేతదీయంతద్భావమాప్తంసుతపస్యదస్యాః
తస్మాద్భయార్జునవపశాతంతేజస్విచుల్యంభభావేదతేజః ॥ (౧౯)

భూమిమధ్యంసంసరియోపిలక్ష్మ్యైః సరాజయందాజ్యృతంనికాసుః
ఇతివపశ్యంతిశివభూమిభిర్రామేనాంపదత్యంభజతేధిగమ్య ॥ (౨౦)

అంగుళ్యముగాఁగఁగి నీటిలోను పడెను నితంబుబింబుకు చమండలంబుఁ
నమంబు బాహ్యుతీతయంగఁగి మోమునకు న్యాయమునవ్యథాతాం (౨౨)

సూర్యులదాటాత్తినురోమవల్లి నదీనిలో నక్కు భృతాప్రమాదాఁ
బాహ్యునుదీప దీపకైతవేన పథాలపేనాంబుజలో శయన్ముం ॥ (౨౩)

యత్సంబిలింగంగజలేషురాత్రా నహలోనువణాంబుజకుట్టలే
నా ప్రాప్త్యంతు భామేనదురోజలక్ష్యం ॥ పుణ్యంప్రభాతే విచిత్రదస్తం ॥ (౨౪)

పరూధహాధాగయతోఽతిలక్ష్మీ నుస్థాః ప్రహ్వా త్కిలబాహు
బద్ధైః ॥ అక్రమ్యతోకంశమపేణకంబుమధారయత్స్వంజయముచ్చిక్ష్యుః ॥

అలోహితాంత స్సకరఃకృతాంగ్యా లక్ష్మీంప్రవాలస్యకథం దధా
తుః ॥ ననేనివాసంవిరచయ్యతేణాం యత్ప్రాప్యకాశిన్యమనుక్రమేణ ॥ (౨౫)

పురాసరాగఃఖలుబంధుజీవ ప్రభాహరోసాధనకీతిత్వాన్వయః ॥ విజ్ఞే
నధాత్రాధరనామచక్రే ధృతామృతస్యావిరదచ్చదస్య ॥ (౨౬)

నుధానిధాయాధరబింబమధ్యే సుధాకరోస్యావదనావధూతః ॥
అసీయచైనాంభజతీవశుభ్రా ద్విజచ్చలేనస్వమనేకభావం ॥ (౨౭)

హీణస్సుదత్యాస్తితకాంతిలేశాన్ని రాసితుంమజ్జతితంశశాంకః ॥
ముహూఃకళకందళితేంద్రనీల శ్యామంకిలతాశయితుంపయోధా ॥ (౨౮)

సాదృశ్యలక్ష్మీమధిగంతుమస్యాః పర్యాకులస్వాంతిశవాననేన ॥ ప్ర
దక్షిణీకృత్యధరామపీండుః యదాపపుణ్యాన్న సదాధ్యగాత్రం ॥ (౨౯)

విధరవార్యఃప్రతికూలభావవీతస్తుఖంజేతుమభిప్రయాతుః ॥ మూ
తిఃస్సహద్రైపితురాఃక్షిణోతి యదాస్తిపక్షోబహులస్సుధాంశోః (౩౦)

ముఖేందురస్యాఃప్రసమీక్ష్యముగ్ధం మిత్రేణచంద్రంభృశవిప్రలబ్ధం
గళద్వసుంతంకృపయామృదుస్సృగ్ స్థితేనసంపదాయతీతిమన్యే (౩౧)

విమానితోపక్తీరుచాప్రియాభ్య శ్చాయాంప్రియాధా యని
జాందివీండుః ॥ శంభోజటా జూటకుటీరసింధు తలేకృశాంగో రచిత
స్తవనీయః ॥ (౩౨)

సుగంధివాంపేయమతీవసోష్ణపరాజయంనిశ్చస్థితానిలేనః కథం
తిరశ్చాప్యలిగావిముక్తం ససాతులాంరోహతిపుష్పకేశ్యః ॥ (౩౪)

గృహీతరంకింపదసేందుబింబే దివాచసక్తంచ గతేవికాసం । అ
స్యాస్వయంసాగ్వదికంతమిచ్చ స్నేత్రచ్చలేనోల్లఘ్నినస్వరూపం (౩౫)

నీలోత్పలంచాంబురుహంత్రియైత స్నేత్ర్రియంశేతు మివాంబు
మధ్యే । న క్తందినంమీలనకైతవేన మిథస్సమాధింక్రమతోవిధత్తః (౩౬)

కుతోఽభితేనసుమాయుధేనమిత్రభ్రమాత్సంసిహితేముఖేస్యాః
శరాసనేద్వేనిహితేలధిజ్యేభ్రువా సచేమేనితరామరాళే ॥ (౩౭)

నలభ్యతేస్యాస్పకలాముఖశ్రీః కేనాపిపుష్పనశశీకదాదిన్ । e
టపట్టంవపుమానుకుర్వకృతార్థమూత్తానముదీక్యస్యస్యత్ ॥ (౩౮)

వేధావిధాయాప్రతిగూపకూపంకర్ణచ్చలేనానసమిడితం ।
స్యాభితోభాపుకసంభవాయ శ్రీకారకేభేద్యసంలిలేఖ ॥ (౩౯)

సదావివాలప్రియయాచమర్యా శిరోరుహామతిభారమస్యాః ।
ఉద్వీక్యసంలజ్జితయోవకామం స్వవాలభారోనపురస్కృతోభూత్ ॥ (౪౦)

తాంచితయిత్వేత్తమసాన్తపాలో రూపేణతేనాప్రతిమేనచిత్త
విద్యాధరీవాప్యధపన్నగీవా సురాంగనాపేతిసనిశ్చికాయ ॥ (౪౧)

నిసీయతాంవిస్తయనీయరూపాం వికాసినా చారుదృగుర్వలేన
నభూపతిన్ైచెవజగమత్కప్తిరేభామివేందోస్త్రపితృకోరః ॥ (౪౨)

వినితవేషాస్యపవిత్రవేషం తేజోవిశేషానుమితాధిపత్యం । అభ్య
ణామభ్యాగతమాశుభత్వా ససంభ్రమంసాతమువాచబాలా ॥ (౪౩)

కంతాగతేతేవిషయంవియోగో నామ్నానభాగ్యాస్తవ కేసున
కాః । అయంహిదేశోభవతాగతేన నీకాకరేణవిషయద్విభాతి (౪౪)

జ్ఞేయంతపాస్యా గమనంసుఖార్థం ప్రవృత్తిరుద్దిగ్భామత్రహే
త్తేనాత్మనామనోమే శబ్దగ్రహంప్రయతిప్రకాశం (౪౫)

ఇందుజలంపాద్యమిదం తేవాఘృణం ప్రశ్నవ్యతాంకం దమనినా
లంచ । బ్రుసీయమాన్వహాకిసాలమంజ్వా మంగీగుడుక్రాంతి శవసాహ
సర్యమ్ । (౪౬)

నలజ్జమిద్దంపచనంఘ్రిందోసికావీయవీయూషవివాభతస్యాః ।
సభూపతిమేకఘృగభీరఘ్రిపస్తాంశీరునుంభోజద్యతలంభామే ॥ (౪౫)

దువ్వంతి త్తా హజగ ద్యమేత ద్రంభోరు మైమాంశ వవంశజాల
బొ : పాహంతి పొ విన్ను క రాణి న త్వా న్యవేషిమాం ప్రాప్త ననందినః
బొ : (రహ)

కృతం యథా వన్న సుశోభా నాంగి సర్వం భవత్యా పరితోషితోఽస్తి
జ్ఞేయం స్వరూపం తవ చంద్రవక్త్రే మనస్తు వాచాలయతీపకామం ॥ (౪౯)

నల్మొడికాత్వంకమనీయకాంత్యా ప్రకామమాభాసికలేవచాం
 దీ) । ఆశ్రిత్యయామేతదభాకరోతికపోవనంభాంప్రమదావనన్య ॥ (౫౦)

సాందర్యలక్ష్యైః సమరాజపుత్రీంత్యా మాశ్రమస్థామదిరాక్షిమ
స్యే । నీత్యాప్రజారంజయతామధరైః సపారవాణాంరమతేమనోహి ॥

శిరీషపుష్పాతిపత్తన్నదు త్వేకేనప్రతేస్సన్వినియోజతాసి, ఉన్న
 ల్కవిద్యాకాసరసచ్చదాంతాంవహ్యానిధేయాన్మ వపద్మినీంకః॥౫౨

చక్రేవిధాతాప్రతిరూపరూపం యఃకౌముదీంభోగ్యరసాంపనీనః
సంపముక్తాభవతీంచరన్తి నీతానుకంపోవ్యధితేలిమన్యే ॥ (౫౩)

రేఖాలతానాం భజతేతిభాగ్య ఫలానిపుష్పాశీచ విధితియం
 ఉపర్తితైర్వృత్తితైర్వృత్త్యా యదాలవాలావలిదానిషిక్తా ॥ (౫౪)

కురంగళాంతా నైకనీత్రలక్ష్మీం వాంఛంతిమానం ప్రతిబంధంహి
 ధాః । తథావినాపకకాలపవత్య సకాంసముత్సృజ్య భువిస్త్వి తోభః ॥ ()

[illegible]

2010-01-01

గాశ్వర్యమూ రోమతిమేంతరంగం యోగప్రసిద్ధిశ్చిలత్వం హే॥ (౫౩)
 కస్తేదిత్యత్వంగతవాక్ కట్టంసు సమయభాగ్య స్వకవంనయాత్తు
 యత్యన్వశీంత్యా ముతిచారుచూపాం స్రుసూయధత్తేయమినాన్వయం బ్రు-
 కన్యశ్రేమోయంతనుగాత్రిసోమ్యా సిరంతరప్రేమ రిసార్గిస
 త్వః॥ యస్త్యాంసమాశ్రిత్యతిరస్కరోతి పురింసరోద్యావననన్యలత్తీం ()
 కచ్చిత్రప్రీత్యోకుశలంప్రయాంసి తపోధనాః ప్రాభతపోవిశేనాః॥
 పూజేవయైర్హుమతీనియుక్తాత్వంచారుసర్వాంగ్యవిధిక్రియాను॥ (౬౦)
 ఆకణ్యవాంచంసృసతేస్సలజ్ఞా శౌతూహలం కూడమమువ్య
 జాతం॥ ప్రవాలయంతీవచచస్సుభాభిశ్చన్యాతమిశ్చంమగురంజగాన (౬౧)
 సర్వత్రరాజకశుళంమునీనా నువేహీనాభేత్వయినుకుతోఘం॥
 మిత్రేకథంభాతివిసేతబాధం పద్మాకరామీలనమాఘ్నవంతి॥ (౬-౨)
 భవంతమాప్త్యైకధరాధనాధం శరీరిణాంఘాః ప్రకృతిప్రవాను॥
 తారాసుకాంతంభువనైకహృద్యం నిశాకరంసందతిశన్వరీన॥ (౬౩)
 ఇయంతపోభూమిరుదారకేతేః కణ్వస్యసంరాజతి కాశ్యపస్య॥
 లయంజనోరాజతియేనసంఖ్యా మధ్యేత్యమధ్యేపితృమజ్జనానాం॥ (౬౪)
 సమాముపస్థాప్యతపోవనేస్తిన్న భ్యాగతార్యాంవిధివద్విధాతుం॥
 ఫలానిహతుంసమభిప్రయాతః యాంప్రతిక్షస్వసద్వృష్టిమృచ్ఛేత్॥ ()
 ఉక్తస్తయేత్య ద్భృతదత్తచిత్త స్తామిత్యవాదీత్యన్యపఃకుమారీం॥
 అనన్యసక్తాస్సతికారణేపి నవిక్రియాంయాంతితపోధనాహి॥ (౬౬)
 సకాశ్యకుశ్వధుగ్రీవమాధ్వరేతాః క్వావత్యమీ దృఙ్మునిచిత్త
 హరీ॥ ప్రవాలలక్ష్మీర్నితరాంసవీనా నిదాఘవృక్షస్యకథంకుతుత (౬౭)
 ఇతిన్యపతివచోనిశమ్యబాలా స్తితరుచిపుష్పమయైస్తమర్చయం
 తీ॥ తిథనిజజనుపోజగాదహేతుం మధుమధురాక్షరపక్షిభిస్ప్రవంతి॥

ఇతిసారస్వరశేషకృత భరతోదయేమహాకావ్యే.

మహాస్వగళా.

శ్రీరామకృష్ణప్రసాదానాం.

శ్రీరామాయణము

భాగవతమును

సప్తమస్తకము.

రాజాపురాకుళికసూనురమంద తేజా సుబ్రహ్మభావ మధిగంతు
మవాధ్యతాత్తా । చక్రేతత స్త్రీభువనం సరితాపయంత్యవప్తేవమ
త్సరధృతసుతరాంవసిష్టే ॥ (౧)

మౌగ్యందినాకక ఇవభాతిమహానుభావే తేజఃప్రకాశవిలసద్ధరి
దంతరాశే । తస్మిన్స్త్రీగాభవసుపర్వజనాప్రతప్తా శ్చాయావనీరుమామి
వత్రిదినేశమాపుః ॥ (౨)

యఃక్షత్రవంశజనిత్రోవివస్థితోప తత్తః కఠోరతపసా ద్విజరా
జభావం । ఔదుంబరంకనకభావమివాధ్యగచ్ఛ చాలిప్తమోషధిరసేన
కృశానుతప్తం ॥ (౩)

యస్తాపసాదృధమనాఃపరితుష్టచిత్తా త్తోడీసురత్వమధిగత్య హి
రణ్యగర్భాత్ । గాఢంతథానముముదేనహలోకపాలా త్పగ్నిహ్నహృ
త్కిలయథాహివసిష్టవాక్యాత్ ॥ (౪)

ఇంద్రాయతేమకుళికప్రభనప్రభావం శ్రుత్వాథస ప్రణిగదత్సుజ
గత్ప్రియేశః । సస్పారతన్నియమభంగ కృతేనదేహం తాంమేనకామివ
మునివ్రతవిఘ్నశక్తిం ॥ (౫)

యాలోచనేనసరసీరుహసుందరేణ సూర్యేనదాప్రణిహితాయ
మినాంకఠోరాం । దృష్టింక్షణాదివనిజాభి ముఖాంవిరచ్యపశ్చాత్ పూర్వో
తిచపలాంతమసిప్రవిష్టాం ॥ (౬)

వల్లత్పయోధరగిరిసలితోమహానుభావోహారావలీసురసరి ద్రుచినీర
పూరైః । యూవాంపున స్మరతదంహృదయశ్చవాలీతాజగధపపు
వంకిలజీవయంతి ॥ (౭)

తల్లిగు వల్లవిద్యాయ
గుదాలయం

సూక్ష్మమనోనియ మనామసాకారవంత మన్తవ్యవస్థానుభవే
 భగవంసహంతి । మన్తేభయోధని యుగేమంబరాధవన్తి త్రాస్త్రానుభవ
 నివసాన్తరరాజలక్ష్మిః ॥ (౮)

బద్ధాంబలి ప్రవసతం వినయోధనత్వా సిద్ధాతి దేవనిజరంజ ముదీ
 న్యభిన్నం । విధాతుచాత్రికశేషైరిమహాసికామం (సద్భావు)రంజన మదం
 వచనంబభాషే ॥ (౯)

దేశేంద్రవర్జవగతామధిపైశ్వయీచూ న్యపైశ్వభిగ్నలలితా
 నికుతస్పరాణాం । సూర్యవిభాతిపరమమ్రోశశ్చైవ పూర్వలబంకేగుహాభి
 దధతేనువికాసభంగం ॥ (౧౦)

కంనామగీరమహామా శువిమోహయేయం లోకేనుదేంద్రనయ
 నాంతవిలాసలక్ష్మ్యే । ఉన్నిద్రతామరసారభసంపదేన పద్మాకలేకమలిని
 ముదితాద్విరేఫం ॥ (౧౧)

యావద్విలోచనపథంనభజామిదేన తావత్సంతి మునమోవి
 నితాంతధీరాః । పద్మాకరాభ్యశ మయంతి కిలస్ఫుటత్వం జ్యోతోన్నిద
 యావధిసుధామయమండలస్య ॥ (౧౨)

కుర్యామహంత్రిభువనంసుతరాంవిభాతి ప్రద్యోతనేపి గతవారిభ
 రోపరోధం । దేవాధినాథనిబిడతమసిప్రవిప్తం త్వతోధిగవ్యాకరణామ
 యమీషదోజః ॥ (౧౩)

ఇత్థంతయానిగదితేననిశమ్యశక్ర స్తాంప్రత్యువాచభయదాయినీ
 గాధిసూనుః । ఆస్తేతపస్యభితపకాత్రిజగత్తతోమీ విధ్ధశ్రియస్సమభవకా
 సురసిద్ధసంఘాః ॥ (౧౪)

తంతాపసంస్మృత పసోవినినతకాయాద్య త్వంహవభావ లలితప్ర
 ముఖైర్విలాసైః । అంభోరుహాక్షి చతురాభవతాత్తదత్ర లోకేనకోహ
 రణచారుష్యశాంవిధేయః ॥ (౧౫)

వాతాకాంనిశమ్యవిబభౌ చలగాత్రయప్తి రేసంపురంసరముఖా
 యుగేశకాత్తజస్య । వాతేరితేవకదళీపరివల్లదుచ్చ వక్షోజకుంభ యుగ
 జోలదుకూలపాలిః ॥ (౧౬)

జీవులైపోయిరిపుంసజగాదనుండా ప్రహ్లాదకథంత్రదిశనాయకశ
యంతం । క్షత్రియైర్జనురుత్తీర్ణుతిసోవిశేష భంగప్రదాప్రభవమైవ
విచారశీలయా ॥ (౧౭)

బ్రహ్మప్రభానమ్మసిరాజమసౌవస్థ్యం మత్వాపురాశిల తృణాయ
మహానుభావః । తస్మాత్తేజోభ్య ఉచుశాపమమజ్జయ త్తం వీర్యాద్వితిర్య
ననివార్యమనాశ్శుగభౌ ॥ (౧౮)

మోతంగతాముపగతస్యనను త్రిశంశోస్వీలోకకమాజగమిషో
ర్యపుపాసనైపావ । క్రుద్ధోద్విత్తీయ ఇవప ద్భవస్సస్మృతుస్సర్వగాంత
రంతదనుయఃప్రశశామకృచ్ఛాత్ ॥ (౧౯)

యస్తాన్భయంసముపయంతి సిలింపవన్తా గోపాయితా బలిహో
భవతైవనూనం । స్త్రీమాదృశీకథమహోల మలంవికతుకం ప్రోతోర
యంకిముత్యణంప్రభ వేన్నిరోధం ॥ (౨౦)

దేవద్రుహం బలమవారి సురేశయేన వజ్రేవిభాతినిశితే కిమ
మోఘపాతే । సాహాయ్యకేభిలషితో భవతాజనోయం సంవర్తికేవ
వ కుముదస్యశిలావిభదే ॥ (౨౧)

ఉక్తేతిసాధవిరతాగులిశాయుధేన క్రుద్ధేనయాహి నహిచేద్భవ
శాపపాత్రమ్ । ఉక్తేతిహర్షికదినాద్విధురేవహంసీ శ్రుత్వేత్సువాచస
భయం నవమేఘనాదమ్ ॥ (౨౨)

దేవప్రసీద సురనాథతవప్రసాదా ల్లోకత్రయంవివశయేయ మ
పాంగపాత్రైః । తస్మాత్కుతః కుశికసంభవతోబిభేమి కాంక్షేతదాపిభ
వదీయసహాయమత్ర ॥ (౨౩)

వైత్రేఃప్రఫుల్లనవపుష్పమనోహరశ్చ పుష్పానవోన్మదమధువ్రత
గమ్యమానః । మందానిలశ్చమధువప్రసవాళిమార్వీ బాణస్సమామను
సరంతుచపంచబాణః ॥ (౨౪)

ఇత్యుక్తవీవమఘపానతయాసుదత్యా సాహాయ్యకేరతిపతిప్రము
ఖాన్దిదేశ । తైరున్తివత్కుముదదృక్కుశికాత్తజన్య సాప్రాప్తితేవనికటం
కిలరాత్రిలక్ష్మీః ॥ (౨౫)

రూపం మనోహరమియం జగతియతీనాం సంమోహనం స్వరణ
తస్మజతీపురస్తాత్ । ప్రాతిష్ఠతానుమదనస్సవిధనుర్విఘానస్వస్సత్పాత్మ
గంధిరనిలఃకుసుమాకరశ్చ ॥ (౨౬)

యత్రార్యమేవహరితోదయభాసయకాస్వ బ్రహ్మశ్రీయాగతతమః
ప్రసరంతపస్వీ । తస్మాత్రమంద్రుతముపై త్కలమేనకాలం సంమోహి
నీవరుచిరారజనీముఖశ్రీః ॥ (౨౭)

దేవాంగనాథకుశికాత్మజమాశ్రమస్థం గత్వాభివాద్యవినయావ
నతోత్తమాంగం । మందానిలాత్మసుమసౌరభ చారుణీవ ప్రాక్రీడిదం
తికవనేవిషినాంతలక్ష్మీః ॥ (౨౮)

వాసంతికాకుసుమగుచ్ఛగళన్తధూళీ నూద్యన్తగళప్రళలినో నా
ధురంసదంత్యామ్ । గాయత్రిలంపిరహిబాధకృదభజన్తాం లాంఛకు
రేషికకులేచకమాయకం తే ॥ (౨౯)

గుంజద్విరేఫకులశేఖరితాగ్రభాగే దీపత్రియంసథిసంపికసస్య
శోకే । గంధూషవన్తధుగళత్యకితోననశ్రీ వధాప్రస్తులకుసుమై నివశే
సరద్రా ॥ (౩౦)

అందోళయత్యభినవోన్తిషడంబుజశ్రీ పద్మాకరంవికచకేసరోగేణ
గభేః । ఆమృష్టరత్యలనకాముకలోకభేద స్వేదాంబువాళినన్త ము-
లయానిలేపి ॥ (౩౧)

అకణకకృష్టనిజకార్దుకనిగళకాభి మీనధ్వజీ కుసుమబాణప
రంజరాభిః । సంత్యాజితప్రణయకోపభరంప్రియేషు యోమాః ప్రవతే
యతేనిస్పృహతాండధత్సు ॥ (౩౨)

పుష్పకరాగమనవోన్తిషీతప్రసూన నిర్యద్రీశ్చేద్యవనితానుగతే
సంఘే । ర్ఘంకారమాదధతిధిక్కృతకామికోపం టంకారవత్కుసుమ
కాముకకాముకస్య ॥ (౩౩)

ప్రకీడితాకుళికనందనలోభనాయ ప్రత్యగ్రదర్శ కుసుమాయుధ
వజ్రహిమః । తస్మాత్కంఠమధికశిలలాలసాంసా కుర్వత్యుపాసలలితే
(౩౪)

విష్వస్థాగ్రామపవాన్మృతమాదభక్త్యా వైస్యాన్మమంశుగదృ
భోలత్రివైచిత్ర్యైః । త్వత్సాన్నివిహంబు శస్త్రైర్విచలకదుకూల మా
లక్ష్మీ తంగమపవాహుతిస్తవాలైః ॥ (౩౫)

లక్ష్మణ భార్య హానిచిత్తైర్వక్త్రైః చంద్రా క్షౌమలగృహీతుమపసారి
తమఃస్వలంతి । యావచ్చౌకనసితా పదసామునిస్తాం ప్రేక్షాంచకా
రవిన్మతోరుకుచోరుమభ్యామ్ ॥ (౩౬)

గృభ్యులహియానిజపతేలమలబ్ధవనా మేషాననద్యతనురూప
పయో విశేషామ్ । గృహ్యైర్దయాముచజగానుగతప్రభావ స్సంధ్యోద
యావధికితోష్టమరీచితేజః ॥ (౩౭)

గాఢేస్సతఃప్రతిగతస్సరదాదధీన్యం సప్రేక్ష్యతాంవివృతపీన
నితంబస్థిం । యోగంవివృజ్యసకలంకరుణాగసాద్రోహ్యోగీత్యువాచ
నుదతీంధృతయోగబుధిః ॥ (౩౮)

కాత్వంనుముగ్ధహసి తేవిజనేననేస్త్వి నైవైక్యకతోహృదయైస్త్వ
లితావిబంధుః । త్వక్తాళిలాభకమపినిస్త్రీత మాతనోపి పీయూషవృష్టి
రివసుందరిమామనభా ॥ (౩౯)

లోకాంతరాకలనదామ్యపరిష్కృతే నచండే నగాధితనయేనస
మాన్యతాయాః । క్షౌమంతవాద్యమదిరాక్షీ కథంసహతుక్ మభ్యస్త
యోగవిధినాచతురస్సమీరః ॥ (౪౦)

ఏనంమహర్షి వచనంసరసం నిశమ్యకీరుస్సముర్జ్జిత భయానిజ
గాదమందమ్ । ఆత్మనమంద్రకలితాంతరుణీమవేహియచ్చన్ని దేశక
రణాయహిమేనకాభ్యామ్ ॥ (౪౧)

తాంతాపసోధనియమాహతయే పిజానన్కాంతాం సమాగతపతీంస్తర
బాణపాతైః । తాంతాకృతిర్వృతనుతాత్రకళత్రభావంశాంతానపిన్వన
మయఃప్రహిణోత్యకృత్యే ॥ (౪౨)

మోహకులశ్చిరతరంసతయానుదత్యాక్రీడావిధేయ హృదయో
నిజబోధశూన్యః । శీతేనుమాలినితరంగప్రవత్ప్రపాతై మానుష్యదు
లభమభుజ్జనురేంద్రభోగం ॥ (౪౩)

జప్నీస్వమూఃప్రవిహరన్ ఊవచ్చతస్యా మేసంజనంనవిజనేజి
నయాంబభూవ । త్యక్తోపమాలినితతస్సురలోకి మేనాం దేవీజగముస
హసారచివస్వకృత్యా ॥ (౪౮)

మూఃత్రోజ్జితాంప్రరుదతీసహసాశకుంతాః కారుణ్యసాద్రావ్య
దయాఃపరితోరరతుః । పశ్చాద్విభోక్య దయయాకిల సామయేయం
సంవధి తాసుసుఖహారసనిర్విశేషం ॥ (౪౯)

యత్సౌద్యతేయనుబలాదయనూ శకుంతై సస్వత్సృష్టిమూః
యాతుశకుంతలేతి । ప్రేష్టూమయేయమితి నామ కృతాతదాది జానాః ।
తాత ఇతి మామభిమానబద్ధా ॥ (౫౦)

ఇథంకదాచిదభిలంబమసంప్రవృత్త మాప్యచ్చ శేద్విజనుషేగది
తిస్తతాతః । ఎవంపితుర్న సయథా శ్రుతమానుష్యాంస్త్వ ప్రజన్తి వేది
తమిదంభవతోనుమత్యై ॥ (౫౧)

తస్యావచోనరపతివదనాదివేదోః వీయువవద్విగళితంబుధు
రనిపీయ । జ్ఞాత్వాధరాజతనయేతి శకుంతలాండా మాల్త్యమోదశ
తయాహృతనర్వభావః । (౫౨)

ప్రత్యబ్రవిదధనతాంహృదయాభిరామాం దుర్యంతిఎష ననుకా
మయతేనరేంద్రః । త్వమేత్యతేనసుతరామనురంజితాయా భూమీశ్చ
భాంగిభవతీభవతాత్మవత్త్వి ॥ (౫౩)

శీయూరకుండలముఖానిశుభాంగితుభ్య మభ్యాహరామినిజదే
హాచిభూవణాథాం । త్యక్తాత్రసంగరచిత ద్విగుప్రకాశా నృన్యథః
శాంధిభతువావిధృతానితాని ॥ (౫౪)

యద్యత్త్వమిచ్ఛసి నవంశనమశ్యునింజయం తత్తత్తదాహముపపాద
యమిచ్ఛసి ॥ అహ్యః శ్రుతుత్వమిహిసాగరమేఖలాయా యస్తేతివైవ
వతిః శ్రుతానిన్యథా ॥ (౫౫)

ఇత్త ప్రమాణమతిగచ్ఛతి సర్వతోయ స్తయ్యా త్వవైవ విరచ
యితామిహ ॥ గాంధర్వసామకరవీడనసంవిధాన్ సంపాదితా
(౫౬)

రాక్షాత్వ్యదీప్యమిర తేమననానువిధా తంప్రత్యువాచసమయంకిల
కుర్వతీసా । యోజాయ తే మయిసుత స్త్విదనంతరశ్చే జ్ఞాయాభవామి
భవతిశ్శశివంశశత్రోః ॥ (౫౩)

ఏనంతయోహితానమయోరతికాచభాసోర్యోనోరవతఃతతనా
రతికామయోగ్యః । అగ్రేప్రదోష ఇవసంగ మతస్త్రియామా రాకాను
ధాతిరణయోరివరాజతేన్త ॥ (౫౪)

ఊరీకృతేథ నమయేనుదతీన్యచే నంద స్తితద్భృతి మధాభృష
త్తై స్ఫులజ్జం । సించంత్యముందభితనీలసరోజనేత్రా సాకూతమైతత మ
ధాంశుమినత్రియామా ॥ (౫౫)

హస్తేనహస్తముదయచ్ఛశే తుల్యమూర్తిక లజ్జాభరోచ్ఛస్తిసి
తమంజులగాత్రయస్తేః । జగ్రాహస స్థితకటాక్షమనోరమాయాః కాతే
మనశ్శుభకరేసశకుంతలాయాః ॥ (౫౬)

స్విన్నాంగుళిర్వరతనోః కరపల్లవప్త ధస్తాభిమతః సుభగస్సమ
భూద్యదాసాః । అంతగతాసుపులకోద్గమైతవేన రాగాంకురాస్స
మభవన్సబహిఃప్రకాశాః ॥ (౫౭)

ప్రత్యుద్గత స్థితముదంచితలజ్జమీష దు స్థిలితాక్షమురరీకృత ఘర్ష
తోయం । రాగాదనీయతరసాంతర మన్యసంగా ద్యత్తుండరీ తదభిలం
స్సరవవేద ॥ (౫౮)

స్వీయాంగుళీయకపరిష్కృతపాణిపద్మాం శశ్వత్ప్రియాంసపరిర
భ్యతతోన్యపేందుః । సోఘంవియోగమపటుశ్చకిలైఃనేత్రాంతామిత్స్య
వాచమునిశంకిమనామనస్వీ ॥ (౫౯)

ఇచ్ఛామిచంద్ర ముఖగంతుమనుగ్రహంమ య్యావేతయాభ్యను
మతోనగరంభవత్యా । గంధద్విపాశ్వరథప త్రియతాసువశై రాండ్ర
క్ష్యసిత్వమచిరాత్సనరపుదారా ॥ (౬౦)

ప్రాణేశ్వరేణగదితాసుదతీతియాక్షం ప్రస్థాతుకామమలపై స్ఫు
(౫)

దృతోర్విలాసైః । పశ్యంత్యముంసకరుడైర్న సుదశానాయ కృత్వాశ్చి
యాహిపునరిత్యలసాన్వమంస్త ॥ (౬౧)

మధుకరికుటైరంభోజన్య ఇవామ్రమలీరుహస్సరస మసుమో
రాజీవాక్ష్యముహుర్మహుర్దుతైః । చకతచక్రైః ప్రేమరాక్షాశ్చై
రపాంగవిపల్లితైర్నరపతిరథోద్వన్తః కృత్వాశ్చియూనువతోయయా॥ ()

గంధాంబుధ్రుప సుగంధివీధిరమ్యా ముష్టిప్రస్థబహు హండి
తాంపురీంస్వాం । ప్రేయస్యాస్తిత మృదుభాషానిరంజా నాధ్యాయ
న్విరహవిషణ్ణమానసోగాత్ ॥ (౬౩)

ఇతిసారస్వత శేషకృతౌ భరతోదదేవే నమోకావ్యే,

సప్తమస్కం ౬౩.

శ్రీరామచాహి,

శ్రీ రత్న

మోక్షోపదేశ మహాకావ్యే

అష్టమ స్కంధాః

అథ బ్రహ్మ తేజశీవంశశతైశ్చ కుంతలాంతాముపఖుజ్యత స్త్రిణః ।
కాశ్యపస్త్వత్రామమాజగామ త రేడధాభిసలపుష్పదర్పకః ॥ (౧)

పురాయమాయాం తముదీక్ష్యదూరా త్త్వరాతురాయాభ్య
దగచ్ఛదూరాత్ । సారాజభోగే నమనిసలజ్ఞా బ్రహ్మంప్రకీప్తా క్రమ
మవ్యోత్త ॥ (౨)

సా గార్వవభ్యోకమియంపురేవతదాతదధ్యాత్తదృశాబుబోధః ।
దున్యంతేహేతువ్రతినాంపురోగోజ్ఞానంఫలాదాయవరోక్ష్యప్యేః ॥ (౩)

విల్వజ్ఞమానానువదన్తునీలద్రువ్రసన్న చేతాన్సుతరాంకుమారీన్ ।
యోకాశిసంగోన్మదపుంగవేన నధర్మలోపంసకరోతివత్సే ॥ (౪)

స్యపంస్వయంయద్భజమానమాగాధమకస్య సంస్థాపయితాః
మూర్ఖ్యామ్ । భవిష్యతిత్వయ్యతులః కుమారోయోభోక్త్యుతిక్షోణీము
దన్వదంతామ్ ॥ (౫)

యత్తస్యచక్రం ద్వివతోభియాసే యత్తస్యవిష్వగ్గతవిప్రభూత
మ్ । భవత్యుదారస్సహిచక్రవరీక భవత్యుదధశశ్చతతఃపురేతి ॥ (౬)

ఇథంస్వతాతేనిగదత్యభీతి స్తదంకముత్పత్య తతఃకుమారి । కృ
తోత్తమాంగాపదయోఃప్రహృష్టా ప్రణున్న భేదంతమిదంజగాదః ॥ (౭)

యేనైందవంగోత్రమలంకృతంయం ప్రేయాంసమంభో నిధిమే
భలేయమ్ । స్వంచస్య తేధస్యమవాప్యమాన్యం జనోప్యవారీత్తమయం
భజంతమ్ ॥ (౮)

అన్తతక్రతేకతుకమలంప్రసాదం తదహాసిత్వం ధరణీమహేం
ద్రే । విష్వగ్గభీరేవిపులేతటాకే వికాసయన్తైరవిణీమవేందుః ॥ (౯)

విశోమునిస్తాం నిజగానపుత్రం వాల్మీకితప్తస్త్వయ్య శ్రీమద్రామ
దత్తమ్ । కించాన్యథమేక నిరతామనీమా భూయాన్పుర్ణరాజాచ్య నమామి
నాత్యమ్ । (౧౦)

అథాత్మనాథే నృపతౌప్రయాతే స్వాంతంగృహీత్వా నిరహశః
రాంతామ్ । శకుంతలాయంతి రమేన్యకామో లక్ష్మీనతారచ్య రిలీఘం
ఖస్యః । (౧౧)

ముగ్ధాసమిక్ష్యేన వియోగతస్తా భూన్యంతమున్యత్రన మూర్ఖ
చాపమ్ । పుష్పాశుగంసాప్రజహీ-మూమాత్మ మనోన్యథాత్ప్రేయసిగా
ణబధ్ధమ్ । (౧౨)

యాపథికతాసు ప్రథమంలతాసు వ్యాకోచపుష్పప్రకరాన్వతం
వ్యత్ । ఆలోకయామాసరతిశభిన్నా తాసౌసపత్నీ రసవీతచాగమ్ ।

కామశ్చిరాద్యశుశృతంప్రణీతంతయామనోనిర్విషయత్వనీలం ।
సందేహపూరేవ్యతనోన్నిమగ్నం బద్ధంహికాలేనజగత్సమాప్తమ్ । (౧౩)

నిరంతరంపుష్పచయైర్నికుంజం క్రిణోన్మనాసౌసమగాత్సభిః
యద్రాజసంపర్క-నశాత్ప్రమోద కాస్తంపరామాత్మ మనోనినాయ ।

సశమలేథే ఖలుమీనకేతు శరాహతిత్యా ఆత్మధీరతాసా !
సపుష్పనివ్యందిలసత్పరాగ రసాతిరేకేపీలతానిశాంతే । (౧౪)

వియోగవహ్నే జ్వలతఃప్రగాఢం స్వాంతర్యథా తాపయిశుర్వ
హిశ్చ । అశోకకోశామ్ర పరాగపుంజా జ్వాలాస్ఫులింగాశ్చన రజర
స్యాః । (౧౫)

తాంలక్షణైస్సమ- సభసమేత్య దువ్యంతవిశ్లేష విశేషశస్తా
మ్ । విజ్ఞాయనైవం విధపూర్వవృత్తిం ప్రత్యబ్రవీత్కాచన మంజువా
చా । (౧౬)

ప్రకాశయంతీప్రథమంస్వమన్య ద్యాజసనీభారత్న శలాకికేప ।
అభ్రాజధాస్యంప్రతికింత్వమేమి ప్రోద్యచ్ఛశిక్షిత్త సరోజలక్ష్మీమ్ । (౧౭)

స్వాన్నామతన్నాభిదధానిశ్చష్టా సద్ధాంతరంయేనగతాసఖత్వంః
ప్రతిలాభ్యాశ్రమచ్యుతవాటం రాజేతిజానామిసతస్యహేతుః ॥ (౨౦)

సంభృతశ్చష్టాపులకచ్ఛలేన సర్వాంగకైస్తద్వినివేద్యహేతుం ।
ఉద్దిపితానంగకృతానుదద్ధా తస్మిన్భంగవాక్యమిదంజగాద ॥ (౨౧)

మూరస్యధిక్చార్మముమేశనేత్రప్రోద్వత్కృతానా శలభాయితో
పి । లజ్జాంబిహాయోర్ద్వితచారు దేహో మాంసిదయంసంతికిలస్త్రి
యంయః ॥ (౨౨)

స్వత్యాచకృత్త్వం సవియోగిభాదా దీక్షామహేమూరతవాద్య
చిత్రమ్ । మూతూరమాయాస్త్యవహారనూభ్యాం ప్యత్యస్య
నామూర్తతయాగృహీతుః ॥ (౨౩)

లోకంవియుక్తం నితరాంసిహంతి కందపఞ్చత్వాత్సనిసంవిచా
ర్య । తాహా శరాన్నో విదధేవిధిస్తే ప్రత్యగ్రహీపుష్ప మశస్త్రితంత
త్ ॥ (౨౪)

త్యక్త్వాశరీరం స్మరనామశేష భాధాంవిధిశ్చేవియతస్యకామః ।
త్యంతంసమస్తంకృతమార్యనింద్యం శ్రీవాసుదేవోజనస్తవేతి ॥ (౨౫)

మూత్యాసహాచ్ఛృంఖలకీలఘూరేఫాలాక్షివహ్నాపురదా
హకేప్రాక్ । యోనాహ్వయంతేజా హువాంచకార నింద్యశ్శివాత్క
సుపుమాన్విజాల్లాత్ ॥ (౨౬)

క్షిప్తేననిత్యంసపితా మహాపియస్యారవిందాశ్రువరేణబద్ధః ।
అశ్యేకుతస్తన్నిజసృష్టిలత్యాః ప్రోద్వద్వియోగానలమధ్యలగ్నాః ॥ (౨౭)

ఫాలానలజ్వాల్వపతాశివేనచిత్రం ప్రయాతస్యన పంచతాంతే ।
బాధావిధానంకథమాతురేమతాం సంగతాబాధకృతస్తుబాణాః ॥ (౨౮)

శుద్ధోపితేసాహ్యవిధానదోషాత్ప్రాప్తః కలంకంస్మరశీతరశ్మిః ।
ద్వాలపిప్రోషితమంజభాసఃప్రాప్తేషుభావాముకుళీభవంతి ॥ (౨౯)

చంద్రాంశుభిశ్చందనపంకశీతైలిః ప్తానిరమ్బాణ్యసితోత్పలాని ।
లజ్జాసిపంశీతతమానియాని త్వామేత్యతానిప్రకృతింవ్యముంచ ॥ (౩౦)

అపాతతో యుభిశీధిరంతదంతే నూతనం నాహుభకానిదన్యథా
హి । శీతాతత్వదీయాక్షణదేశకాంతి ర్వహ్ని స్వరూపాత్రనినన్యవంశం

వియోగినాంచంద్రవధాత్తు వేదం దోహక రత్నం నహిచిద్రాతి ।
ఏతాదృశస్యాన్మృతకాంతిమత్త్వం రాజత్వమేతద్విహితం నుకేళ ॥ (30)

త్వత్వాదనంస్థాలనలస్తపిత్త వియోగివృద్ధాత కల్మషోగతాని ।
మృత్యుంజయం చంద్రకలావిశిష్టో జై వాత్సకోస్యః భువదుర్విధేర్నః ॥

కామద్రుహామాళి గృహస్తథావం గతోద్విజా నానుభవకలా
నాం । దుగ్ధాంబుధి ప్రాప్తజయత్త్వమిందో వ్యథాంవియుక్తస్యోరోవ్య
యుక్తమ్ ॥ (31)

మిత్రాద్వియుక్తస్యగతాభిప్యథే గేకాంతవక్రస్థజనాత్మనస్తే ।
వియోగిహంతునః గుణాయనూసంసిశీఢినీనాథసుధాకరత్వమ్ ॥ (32)

రాత్రిన్వినాచంద్రమసాప్యలక్ష్మీహః తాంధకాగేణవిస్మృత్వరేణ ।
రాజ్ఞావినాప్రోషితహః లక్ష్మీస్సాభూద్వియోగేనసుదుస్సపేన ॥ (33)

కల్పద్రుమంమాఘవ నీవనీవచంద్రంశరచ్ఛీరివలోకకాంతం ।
గంధద్విపంజహ్ను సుతేవగర్భంశకుంతలాధాధితపోరవేంద్రాత్ ॥ (34)

పురాశను త్వేకిలరాజహంస పదత్వమేమాధితమధ్యమస్య । తను
త్వహానేపితదేవతస్యతదాజగాహేననుకారణత్వమ్ ॥ (35)

కరింద్రకుంభప్రతిమామృగాఢ్యైః పయోధరా స్వీకృతశారవం
తత్ । తదానిదంపూర్వగుణంవిలోక్యమధ్యంనువిచ్ఛాయముఖావభూ
తామ్ ॥ (36)

కుశ్యంతరిక్షే పదమాదభేయ ద్రాజా ప్రజాలోచనమోదహే
తుః । తస్యప్రసాదం సుదృశస్సదేహః ప్రకాశయన్వాం దురతామివా
ధాత్ ॥ (37)

నవంసవంకామయతేన్దయావ ద్యదామిషంసాముని రాట్పుభా
వాత్ । అయత్న సిద్ధంఖలునజ్జితంత త్తావత్పురస్తాదభిలేవనేస్యాః ॥ (38)

ప్రవాహినీన్ద్రవనద్రుభుష్ప పరాగసంప్రదుచిరాత్తగంధే వ
నప్రసంతితనుపిచిరేభా బింమాత్క దైమేకదురితేసమిశే ॥ (౪౨)

సోఽవ్యుదకృద్దముఖమవిష్వ క్తపోవసేభావిస ముత్సవంతమ్ ।
చిన్మత్యేనాదదతీమకానుం భృతప్రసాదానితదాముఖాని ॥ (౪౩)

పూర్ణేభవత్ప్రతితయేజగత్స ప్రసన్న సత్వేష్వభిలగ్న హేచు । చి
నాక నేందుప్రముఖేమభావం శుభంగ తేమప్రథితేవిలగ్నే ॥ (౪౪)

దుష్ట్యంతపత్నీ నుచు వేకుమారం కుమారకల్పం సుకుమారశో
భమ్ । యత్కి-తి-కాంతా నిమలైస్సుధాంశో రసాచకారస్వ గుణైఃక
లంకం ॥ (౪౫)

శకుంతలాగభా- పయోధిమధ్యా జ్ఞాతోద్భుతశ్చాదు కుమార
చంద్రః । చక్రస్యమిత్రం కమలధి-కారీ సామ్యా వ్యరాజీ దతులా గ
తాంగః ॥ (౪౬)

గభా-ంబు ధేరద్భుత ముద్భూతావ కుమారభాస్వ త్యచితేష్ట
ధివ్యామ్ । పేతుఃప్రబుద్ధాస్సుమనస్సమూహఃహతానినే దుడి-విగోము
ఖాని ॥ (౪౭)

నవోన్మిషచ్ఛంద్రకలాలలాటం నవాబ్జనాశీగుణసన్నిభోణమ్ ।
ప్రభుల్లగుభాంబుజచారునేత్రం సువణ-లేభాకృతితుంగనాసమ్ ॥ (౪౮)

రగోత్పలచ్ఛాయనవాధరోష్ఠం చక్రాతపత్రధ్వజపద్మహస్తమ్ ।
అనేకభూ-పాలిరీటసేవ్యే పదాబ్జకోశేసుభగేదధానం ॥ (౪౯)

కుమారముద్వీక్ష్యశకుంతలాసా కృతోదయంచంద్రమివాఖిలాం
శుమ్ । అత్తానమానంద సముద్రమగ్నా కృతార్థ-యామాస చకోర
కాంతా ॥ (౫౦)

అరిష్టగేహే స్యతతోంతరితౌ త్వరస్వతీ కీర్తిరివావిరాసీత్ ।
పుగాధరాయామయమశ్వమేధై శృక్రంశ తేనానుకరోతిబాలః ॥ (౫౧)

శాకుంతలంబాలక మేధమానం తంజాతకమా-దివిధిప్రయో

గైః । అథస్యథాత్సం స్మృతమంద్రపుత్రం గుహస్సురాణామివ తావ
సేంద్రః ॥ (౫౬)

అగ్రీడకేబాలరసాలసాలో వలక్షపశ్చేక్షణ దేశేహోతః । శాకుం
తలోయంచతపోవనాంతే త్రయోభ్యవధాంతనమానహాపాః ॥ (౫౭)

క్వచిచ్ఛమిత్రాంతికమన్యదాయం ధాత్రీసుతంసాన్య మభోగు
రుంచ । కమికదాచిత్ స్థిరమేకదాయాః దాన్యంతిచంద్రోన స్మగ్ధేవ
నాశ్రే ॥ (౫౮)

స్వబాలజాలేవిరతిర్యథాస్యా త్పంఠాలనాదామునికామినీనాం ।
ఉదంచయన్నేషతథావనాంతే కుమూహలంసంవిజహరబాలః ॥ (౫౯)

శాబైర్భుగాణాంవిహాన్యనాన్తేనవిస్తయామోదతరంగితాత్రైః
మాతుర్దుదంసంవిదధేకుమారస్తపస్వినినామివచిత్రలీలః ॥ (౬౦)

అప్రాప్తచడ్వత్సరవబాల స్సబాహులేయప్రతిమోవనాంతే ।
సహసుసింహాన్న దతఃప్రగృహ్య బబంధతానాశ్రమపాదపేషు ॥ (౬౧)

భూభృన్నిభంకంచనహేలయోభం సపుష్కరేసంపరిగృహ్యమ
త్తం । ఆరుహ్యహృష్టోగమయాంబభూవకుర్వస్తునీనద్భుతవాధిమగ్నాః ॥

బలాన్తునీనామధిరోవ్యబాలాన్భయద్రుతాన్స్త్రజ్జతరంసుహేభం ।
ధృత్వాస్వయందంతయుగేకరేణ హసన్నినాయాశ్రమతోతిదూరం ॥ (౬౨)

క్వచిద్వరాహాః మహిషాః క్వచిచ్ఛ ఖణ్డాః క్వచిదచ్ఛ భ
ల్లాః । విలోక్యచక్ర దమయంతమేనం మహాషయ స్సవదమా
భిధానం ॥ (౬౩)

జైవాత్మకేనోదయమృచ్ఛతాయంశౌకుంతలేయేనమనోహరేణ ।
ప్రవధి తేప్రీతిమహాపయోధాకణ్ఠోవిమగ్నోనహిపారమాగాత్ (౬౪)

శకుంతలాశోతనయంసమీక్ష్య ప్రవర్ధమానం విషినాంతభూమా ।
స్త్రోత్యాకృతంతంపమయంచరాజ్ఞాగన్తుంసమీపంచకమేన్మపస్య ॥ (౬౫)

విజ్ఞాయాశప్రణయిహృదయా మాత్తజాంజ్ఞానదృష్ట్యా కణ్ఠస్త్రి

పూర్వస్థాదిశచమల స్తుతసానాం మహేంద్రః । అత్రాయుక్తావసతి రథ
నానాత్మజాయాః కిలాస్య ప్రస్తాదేనాంనయతన్యపతింపారవంన్వంజసేతి

మునివరచితాభివక్తాధి లాం మంగలాశీవాచననవసుధాభిస్సా
త్మజాంరాజభార్యాం । సపసిమునినిజేశా నిన్యరాదాయచైనాం పు
రమభగజసాచక్వం మద్ధసత్వస్వరూపాః ॥ (౩౪)

ఇతిశ్రీసారస్వతశేషకృతౌ భరతౌదయే మహాకావ్యే,

అష్టమస్కంధః.

శ్రీ భగవద్వస్తులక్ష్మీ.

శ్రీరస్తు
భగతోదయే, మహాకావ్యే
నవమస్కంధః.
శ్రీగోతేశాయనమః.

అథ తే ప్రవిశ్య నగరం శకుంతలాంస సుతాం నివేద్య గురుశాసనే
నతాం । పృథివీశ్వరాయ పరిలభ్యసత్త్రియో స్వతపో వనాని శునర
ప్యూపాగమన్ ॥ (౧)

ప్రతివీక్యసాధ వికసద్విలోచనా వతిముత్తమం మహిభూజామ
మోదత । ప్రవికాసితామ రసమంజులాపుర స్మితాంకుశేషయలతేన
పూషణం ॥ (౨)

ప్రవిసారిదంత రుచికౌముదీగ్రీయా స్పృథిపీధచేంద్ర మధిబాహిరం
త్యసా । ప్రతివణానిర్భ దమృతచ్ఛదస్ఫుర త్పదసుందరాంగిర మువా
చసుండరీ ॥ (౩)

అయమార్యపుత్రసురసన్నిభస్సతో మయియస్తవాధి వనసూ
హితోదయః । నవయానరాజ్య సదృశం వయోదధ త్ప్రమదాద్యధాస
మయ మద్యగృహ్యతాం ॥ (౪)

శ్రీవసోస్సుధాలనముచం నిశమ్యత ద్గిరమాన్తరన్నపి నృపస్వ
యంతదా । అథవిన్తరన్నివజగాదసంగ్రహే పరివాదసంపరిణీషికా
యాప్రియాం ॥ (౫)

నహిదుష్టతాపసినిసంస్తరామ్యహం సమయంసమాగమమపిత్వ
యాసమం । అథగచ్ఛవా పునరిహైవతిష్ఠవా సవిచాయతామయతి
తావకీస్థితిః ॥ (౬)

ఇతినిర్దయం ప్రణయినాభిహితా పరిలబ్ధతాసదసి మత్తకాసి
నీ । అథమన్యూనా విగతచేతనా భవత్ప్రృథుజేషచిత్తరజశ్చేనిశ్చరా ॥

అతిరక్తతామరస శోణలోచనచ్చ విలోహినిర్విద ధతిదిశోద
శ । చలదోష్టపల్లవ పుటాసమంతత స్తపయంత్యలంశ్వసిత వాయుభీః
ఖరైః ॥ (౭)

స్తవరూపానన్నిభ కటాక్షపీఠికా చయతీర్థగీత మథప్రియం
తతః । ప్రభుమద్రయమాణ వరమన్యురీధినీం గిరమావిరాన యదినంశ
కుంతలా ॥ (౯)

భవరావ్యబుత్త మతపవముచ్చతే భువిభవమాసా యనియ
స్తవమక్షయం । ననుజానతేద మవలంబ్య తేకథం బతజాలితేన విగత
త్రపంయథా ॥ (౧౦)

స్వపతేత్రవేద హృదయంత్యౌతాస్యతే శివమేహిమాత్మ పరిభా
తిమాచర । స్థితమన్యథాన్వ మభిమన్యతేన్యథా కిమఘంస తేనకృతమా
త్మదన్యనా ॥ (౧౧)

మనుషేయదేక ఇతితన్న సంగంతం సహివేత్తిహృచ్చయ ము
నింపురాతనం । అతిపాతకం బతయదంతికేహతా త్రవిధాయమోక్ష్య
ఇతిచాభిమన్యసే ॥ (౧౨)

ననుయస్యతుస్యతిపురాణపూరుష స్వతుతస్యనిగమయ తేఽఘ
మంతకః । ఇతరాః ప్రసాదమపికుర్వతేధికం భువిదేవతావిధి పురందరా
దయః ॥ (౧౩)

స్వయమాగతేతి స్వపమావమన్యథాః పరిచయాయాను సుగ
మామ్మశివ్రతామ్ । స్వపవీరమాతరముదారమాం ముహూఃప్రకృతిస్థవ
భృకుమిథామీక్షసే ॥ (౧౪)

వివిసేనఖల్వహమిదం విరామికింనశ్మణోషిమే వచనమాత్మికమ
చ్చయత్ । తవనాగ ఎతదపిమే విభోస్త్విషామన వేక్షణంహి నభినీయ
దువిధిః ॥ (౧౫)

అనుయాంప్రవిశ్యగృహిణీం పతిర్యతస్త్వయమేవశక్రసమజయా
తేపునః । ననుభూయ తేతదితి జాయయాతయా సుధియఃపురాణవిదు
రావదంతిహి ॥ (౧౬)

గృహిణీత్రివగ్ దృఢమూలమాస్పదం ప్రమదస్యభేద పరిణో
దసాదనమ్ । పురుషస్యచాధా మిలితత్వవిందురవ్యహహక్షిత్తిశసము
పేక్షసకథమ్ ॥ (౧౭)

నృపసంసరంతమపిసంస్థితంపతిం నరకపతంతమపినాపత్రివ్రతాః
అనుగమ్యచోద్ధవతి సజ్వరంబలాజహితుండకేవ భుజగాధిపంబలాత్ ॥

సహధమిణీక్షితి నయస్యవత్తే పురుషంబరాజగతివిశ్వసం
తితమ్ । సమభిత్వ జంతినకలా బలాన్యథాఽతస వీడితాస్తమివ తాళ
పాదపమ్ ॥ (౧౯)

తనయత్వమేత్యయదతో విజాయతేపురుషస్సనివ సుతత్వత్వదీ
యతే । అవలోకయేజ్జననభూవదాత్మనోగృహిణీంతతోన చతిరస్మిన్
యాదమూమ్ ॥ (౨౦)

అధిజాయముద్భవ ముదీత్యపుత్ర కంఠుదవణణే ముఖమివా
త్మనోమలే । జనితప్రమోదమయతేను పుణ్యకృత్సముపేత్య సద్వల
వైరిణోయథా ॥ (౨౧)

అతితాపితా అపిజగత్పుమానవాద శోకదుఃఖవిసృజైవణజంతి
తే । అధిదారమభ్యధిక మోదనిర్వృతిం దిననాధదీప్తి విధురాగవాం
బుని ॥ (౨౨)

తరుణాకకాంతి వికచాంబుజద్యుతా నయసేనశోణ తరణోణ
చారుణా । అభివీక్షమాణమసకృత్సలాల సంసుతమాగతం కిమవమన్య
సేన్యవత్ ॥ (౨౩)

రతిధర్మమూల మవలోకయగృహా దయితోతిరోష వశ
తాముపేయివాణ । అపిహేయతాంనచనయే త్ప్రమాదతః కథమన్య
థాసనపతేత్సురాలయాత్ ॥ (౨౪)

నహివాససాంసుమనసాం నయోషితాంననచాంభసాంన్యతికర
స్తథావిధః । పరిరంభజోనిజనుతస్య శైశవేపరివథాన్యముదముదే
తియాదృశః ॥ (౨౫)

ననుచిభ్రీతిప్రియతయా పిపీలికాననిజాస్త్యజంతి నరనాథపేశి
కాః । శ్రుతవృద్ధపృద్ధ జనసేవితాపి సన్నభివీక్షతేన తనయం దృశాభ
వాణ ॥ (౨౬)

ద్విపదాంద్విజాతిరధికశ్చరేదిణాంప్రసరాజగత్సంసరభిశ్చతుష్పదామ్ । అధికోత్తమోన్యపగురుగణీయసాం సుఖసంగినామతివరస్తథాత్తజః ॥ (౨౭)

స్పృహ లేధివేదిమయిదక్షిణా సలస్తనయః ప్రణీతఇవగాహాపత్యతః । త్వదయంప్రసూతి మగమద్విరాజతే స్వయమేకవనసభవాద్విధాకృతః ॥ (౨౮)

మృగయాంపురావస భువిప్రధావతాపితురాశ్రమేహ మధిసాధితాత్వయా । కుశికాత్తజాత్కిలవనేపురోనరాన్యపయామసూతకిలసానుమేసకా ॥ (౨౯)

కృతమన్యజన్త్రనిమయాపురాశుభం బతకిన్నకమహాత్మదైవభగ్నయా ! యదిహోయ్యితావనతలేధిశైవం నిజబాంధవైః ఖలుచసంప్రతిత్వయా ॥ (౩౦)

ఇతిసంనిశమ్యవచనంతయేరితం భృశదీఘకనిశ్చసితమిందువంశజః । పునరబ్రవీత్ప్రతిసతాంశకుంతలామభిలేప శృణ్వతితదాసభాజనే ॥ (౩౧)

త్వయిజాతమాత్తజ మిమంసవేద్యహం మదితశ్చత్ర భవతీంచతాపసీం । ప్రమదాన్తస్వసత్య వచనాయతోజగత్ప్రపి సజ్జనోన్మాలువిశ్వసిత్యమూః ॥ (౩౨)

సేచబాహుజస్తవ వితాద్విజన్తతా గతిలోలుపః కమితృభావమాగతః । తవబంధకీగత దయాప్రసూశ్చసా విధుతాయయాత్వమివ భుక్తమూలికా ॥ (౩౩)

కృమహషి-యజ్జ్వల యశోస్సకాశికః క్వచమేనకాద్రుహిణయత్ననిమి-రా । కృపణాకృచ్ఛ్య మభిదాయినీతియా తనయాతయోర్నమపురోసలజ్జనే ॥ (౩౪)

అతికాయవష కథమల్పకాలత స్ఫుతవేధితస్తవచ సాలవృక్షవత్ । మమతత్పరోక్ష మభిధీయతేత్వయా యదతోయధేష్ట మథగమ్యతాండ్రుతం ॥ (౩౫)

ఇతివత్తవాచ మవదచ్చసంతలా నృపతింబ్రహ్మిణి యశహం
శానం । అపిలోపకారణ తమంమహిమతే తదిదంవిభాగంమగునాలపి
హాసి ॥ (౩౬)

అధివహానఖలు యావదాత్మనో వదనంవిలోకయతిసాధ్వ
సుందరః । అభిమన్యతేస్వ మితితావదుజ్జ్వలం సతతఃపరంతర తనాత్మ
మిషుతే ॥ (౩౭)

అతిశయ్యతేమమ జనుహిజన్తన స్తవభూభృదింప్ర తదవేషి
సంప్రతి । త్వమిహక్రితావటసియత్త్వహం పునర్ననుసంచరాన్యవిహ
తంసభోభవోః ॥ (౩౮)

అశుభంపురీష మినసూకరఃఖల సుజనస్తహంస ఇవదుగ్ధమం
భవః । శుభమాదదాతి వదతత్పుభాశుభం భువిపూరుషస్య వినిశమ్య
భాషితం ॥ (౩౯)

పరిగహాయన్వపితిదుర్జనః పరాననుఖియథానహితభో
త్తమఃపుమాన్ । హసనీయమన్యదముతోనవిద్యతే బలదుర్జన సుజ
నమాహదుర్జనం ॥ (౪౦)

నృపసత్యధమగతితాచ్చనాస్తికః పునరేతిభీతిమధికాంకిమా
స్తికః । శియమన్యహంత్య పిచదేవతాగణః కిమువధానభవతిసోభిలా
షుకః ॥ (౪౧)

శృణువాపికాబ్రహ్మిణ తాద్వరంక్రతుననువాపికాశతకతోవరం
తతః । తనయోవరంక్రతుశతాద్భుగవరం విగతాధికం సుతిశతాద్గతో
పమమ్ ॥ (౪౨)

అన్యతాద్ధితీవ్రతరమ స్తికింవిషప్రతి మాత్తకస్య జనసత్యముత్త
మం । సమయంచమాత్య జతదస్తుసంగతం తనసత్యమస్తి తయామి
సాన్యథా ॥ (౪౩)

అయమాత్తజ శ్శిఖిరిరాజభూషణం చతురణవా కలితకోమ
లాంబజాగ్ధృష్టభీమమూంభవతిసత్యవివ్యతి ప్రసభాన్న మోక్తు మ
ధునైనమసాహసి ॥ (౪౪)

జననోత్పదీశ్చస్తవతిం శకుంతలా నిభురావిదూయ తనయంప్రత
స్థుః । ఉపపన్నతా భననభూతశీరినీ స్ఫుటవాక్సురోహితముభేవశ్చ
భూతః ॥ (౪౫)

జననీవదంతిజనకశ్చభస్త్రికాం జనితోహి తేనతథయస్సవినః ।
భరతపుత్రమేషమహామావమన్యథా ననుసత్యమాహ దయితాశకుంతలా ॥

త్వత్ప్రసూతమహాదేవశకుంతలాయాం పుత్రంభరత్య ముచివి
క్షణశోచ్యకైర్యం । భతఃశ్చవప భవతావచనాచ్చయస్తాదస్తాకమేషు
భవతాహ్వయమేతవాది ॥ (౪౬)

ఇతిప్రాధానాచంసపది గగనాత్ప్రీమ్యతవతీం నిశమ్యతోశీం
త్రోన్యగదదభినభ్యానభినభం । అహంధావ్యేనంస్త్వం తనయచుభిజానా
మ్యుపరథాభవేచ్ఛంశ్యో లోకేతిదిదమభిలంశోభనకృతే ॥ (౪౭)

పుత్రంస్త్వంపరిగృహ్య మూర్ధ్నైతసుకా భూయప్రహృష్టోన్మ
పోదువ్యంతః పరిషన్వజేన్ద్వదయితా శోహాయథాభిద్రవేత్ । ప్రితోనం
దనలాభతస్సుకృతిభి స్సంస్తూయమానోజనైః పశ్చాత్తాంచశకుంతలాం
ప్రియతయాప్రశ్యగ్రహీతౌదరం ॥ (౪౮)

సుఖమనుభవకదేన్యాసాకం శకుంతలయాతయా వివిధమదన
క్రీడాభేదైః సన్నతమః । సద్భవయసంపుత్రం రాజ్యశ్రీయోధి
గమస్యతం భరతమథసామ్రాజ్యేస్వీయేభ్యషేచయదుత్సుకః ॥ (౪౯)

ఇతిశ్రీసారస్వతశేషకృతా భరతోదయేమహాకావ్యే

నవమస్కంధః.

శ్రీరామస్సంపదకాయతమేత్రియం.

శ్రీభరతోదయంనామ మహాకావ్యం సంపూర్ణం.

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ

